

KINDERRECHTENSCAN

een onderzoek naar kinderrechten in Amsterdam

INHOUD

1. INLEIDING	3		
2. SAMENVATTING	4		
3. OPZET EN UITVOERING	6		
3.1 Opzet	6		
3.2 Werkwijze en methodiek	8		
3.3 Uitvoering	10		
4. KINDERRECHTEN IN AMSTERDAM	12		
5. PROTECTIE	16		
5.1 Wat zeggen de kinderen en jongeren?	16		
5.2 Specifieke uitkomsten kwetsbare doelgroepen	23		
5.3 Wat willen de kinderen en jongeren?	24		
6. PARTICIPATIE	26		
6.1 Wat zeggen de kinderen en jongeren?	26		
6.2 Specifieke uitkomsten kwetsbare doelgroepen	29		
6.3 Wat willen de kinderen en jongeren?	30		
7. PROVISIE	31		
7.1 Wat zeggen de kinderen, jongeren en ouders?	31		
7.2 Doelgroepen	44		
7.3 Wat willen de kinderen en jongeren?	47		
8. WAT ZEGGEN DE PROFESSIONALS?	48		
8.1 Algemeen	48		
8.2 Protectie	48		
8.3 Participatie	49		
8.4 Provisie	50		
8.5 Specifieke uitkomsten kwetsbare doelgroepen	51		
8.6 Wat willen de professionals?	52		
9. CONCLUSIES EN ADVIEZEN	53		
9.1 Protectie	53		
9.2 Participatie	53		
9.3 Provisie	54		
9.4 Ten slotte	55		
10. AANBEVELINGEN VAN DE KINDEROMBUDSMAN VAN AMSTERDAM	56		
Bijlagen	57		

1. INLEIDING

In 2019 woonden er ruim 148.000 kinderen en jongeren in Amsterdam (Bron: OIS, 2020). Sommigen zijn geboren in onze stad, anderen zijn pas net aangekomen. De één speelt in zijn vrije tijd op straat, de ander blijft liever thuis of kan niet zomaar naar buiten. Hoewel ieder kind en elke jongere zich ontwikkelt op zijn eigen manier, is er iets wat zij allemaal delen. Alle kinderen en jongeren hebben dezelfde rechten. Kinderrechten, die zijn vastgelegd in het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind van de Verenigde Naties (IVRK).

Kinderen in Amsterdam vertellen ons dat kinderrechten gaan over het recht op onderwijs, het recht om op te groeien in een veilige omgeving en het recht om naar de dokter te kunnen gaan. Volgens hen is het een kinderrecht dat je nergens bang voor hoeft te zijn. En dat je mag geloven wat je wil geloven en niet gediscrimineerd wordt. Ook vinden ze het recht op eten, vrienden, privacy en informatie belangrijk. Net zoals het recht om thee te drinken en, als je ouder dan zestien bent, om zelfstandig naar de bioscoop te gaan.

In het IVRK staan nog veel meer rechten opgesomd. Zo hebben kinderen het recht om beschermd te worden tegen gevaren, om mee te praten over zaken die hen aangaan en om te worden voorzien van een toereikende levensstandaard. Dit noemen we protectie-, participatie- en provisierechten.

De gemeente Amsterdam wil graag inzicht krijgen in de vraag in hoeverre kinderrechten in Amsterdam worden nageleefd. De gemeente draagt een grote verantwoordelijkheid voor de verwezenlijking van het IVRK, temeer nu het realiseren van jeugdhulp in brede zin en van maatschappelijke ondersteuning sinds 2015 aan de gemeente is opgedragen.

Daarom is aansluiting gezocht bij het voorstel dat de gemeenteraad op 10 december 2018 aan het college van B&W heeft gedaan om jaarlijks een mensenrechtenscan uit te voeren, naar de naleving van door Nederland geratificeerde mensenrechtenverdragen in Amsterdam ([bijlage 1](#)). Onder het motto een 'jaarlijkse mensenrechtenscan begint bij de rechten van Amsterdamse kinderen' heeft het college in het najaar van 2019 aan de Kinderombudsman van Amsterdam gevraagd om, in samenwerking met onderzoeksbureau Stichting Alexander, de eerste Amsterdamse kinderrechtenscan uit te voeren. Hierna zullen jaarlijks andere mensenrechtenscans volgen.

Het resultaat van deze eerste kinderrechtenscan ligt nu voor u. Zo'n scan is per definitie een momentopname, bovendien zijn de data verzameld in de periode voor de corona-maatregelen. Toch hoop ik dat deze kinderrechtenscan ertoe zal bijdragen dat kinderrechten meer op de voorgrond komen te staan in Amsterdam. Juist in de komende spannende periode, waarin de corona-beperkingen geleidelijk verminderd zullen worden, is het niet alleen van belang om daarbij de belangen van kinderen voorop te stellen (artikel 3 IVRK), maar ook om kinderen mee te laten praten over wat kinderen daarbij belangrijk vinden (artikel 12 IVRK). De kinderombudsman zag zich voor de vraag gesteld hoe er

achter te komen hoe kinderen in Amsterdam ervaren dat rekening wordt gehouden met hun rechten. Zij heeft hiervoor in het najaar van 2019 en voorjaar van 2020 gesproken met meer dan 100 kinderen en jongeren en met 14 ouders van zeer jonge kinderen. Daarnaast heeft zij gesprekken gevoerd met 16 ketenpartners, organisaties die met Amsterdamse kinderen werken. Zo hoopt zij een algemeen beeld te kunnen schetsen van de situatie rondom de kinderrechten in Amsterdam en antwoord te kunnen geven op de vraag: krijgen de Amsterdamse kinderen waar ze recht op hebben volgens het IVRK? In hoeverre zijn kinderrechten onderdeel van het DNA van de gemeente Amsterdam?

2. SAMENVATTING

Het College heeft de Kinderombudsman van Amsterdam gevraagd om een kinderrechtenscan uit te voeren. Het geeft daarmee uitvoering aan een initiatiefvoorstel van de Raad om jaarlijks een mensenrechtenscan doen, te beginnen met deze kinderrechtenscan. De kinderombudsman heeft voor deze kinderrechtenscan gesproken met meer dan 100 Amsterdamse kinderen tussen de 8 en 18 jaar, verdeeld over de stad en over de vele bevolkingsgroepen die in Amsterdam wonen. Van heel jonge kinderen zijn de ouders gesproken. Op verzoek van de Raad is speciale aandacht geweest voor LHBTIQ+kinderen, kinderen die op de vlucht zijn en kinderen die in armoede leven. Voorts zijn 16 ketenpartners gesproken, belangenbehartigers en professionals van organisaties die met Amsterdamse kinderen werken. Bij het onderzoek is gebruik gemaakt van de expertise van de Stichting Alexander, een onderzoeksbureau met een groot Amsterdams netwerk.

Om de gesprekken te stroomlijnen en de uitkomsten te structureren is aangesloten bij het hoofdonderzoek dat binnen het IVRK gemaakt wordt door diverse kinderrechtenorganisaties, de zogenoemde drie P's: provisie-, protectie- en participatierechten. Kort gezegd gaan provisie-rechten over voorzieningen die een kind nodig heeft om goed te kunnen leven, zich te kunnen ontwikkelen en om veilig op te groeien. Protectie-rechten gaan over de gevaren en risico's waar kinderen tegen beschermd moeten worden. Participatierechten gaan over het luisteren naar, informeren van en betrekken van kinderen. Al deze rechten zijn even belangrijk en zijn als geheel noodzakelijk voor de ontwikkeling van kinderen. Het IVRK is een holistisch verdrag, dat alles in het leven van kinderen omvat en waarin alle rechten met elkaar samenhangen. Dat betekent dat deze drie P's onderling afhankelijk en ondeelbaar zijn. Door deze verdeling te maken is de methodiek van deze kinderrechtenscan herhaalbaar bij volgende mensenrechtenscans.

De ervaringen van de kinderen vormen de kern van het onderzoek. Deze zijn samen met de bevindingen uit de gesprekken met de professionals uitvoerig in de scan weergegeven, geïllustreerd door citaten uit de gesprekken die kenmerkend waren voor hun boodschap. De ervaringen zijn getoetst aan het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK). Bij de toetsing van de resultaten is gebruik gemaakt van criteria die Defence for Children ten behoeve van deze kinderrechtenscan heeft ontwikkeld en die zijn weergegeven in hoofdstuk 4. Voor een uitleg van deze criteria en hun inbedding in het IVRK wordt verwezen naar het Kinderrechtenkader van Defence for Children. dat als [\(bijlage 2\)](#) bij deze kinderrechtenscan is gevoegd.

Over de uitkomsten kan hier kort samengevat het volgende gezegd worden. Ten aanzien van protectie blijkt dat kinderen zich over het algemeen veilig voelen in Amsterdam, maar dat die veiligheid grotendeels is terug te voeren op de bescherming die zij – ook in de openbare ruimte – van hun ouders krijgen. Er worden concrete voorbeelden genoemd van redenen waarom zij zich soms toch onveilig voelen en het is van belang dat Amsterdam daarmee rekening gaat houden. Denk aan daklozen in speeltuintjes, gebrekkige straatverlichting en messen op school. Over participatie geven veel kinderen aan dat zij informatie missen en ook niet weten hoe zij invloed kunnen uitoefenen op wat er in de stad gebeurt. Zij voelen zich niet vertegenwoordigd in de stad. Dit terwijl kinderen goede ideeën hebben: over een jongerenrechtbank, bewustwordingscampagnes en straatcoaches. Kinderen zijn over het algemeen tevreden over het grote scala aan voorzieningen in Amsterdam. Wat echter opvalt is dat deze niet voor elk kind toegankelijk zijn. Kinderen ervaren de stadspas als oneerlijk. Zij zien in de praktijk dat andere kinderen in vergelijkbare situaties de stadspas wel of niet kunnen gebruiken en de link met het inkomen van ouders is voor hen ver weg. Zij pleiten voor een stadspas voor alle kinderen. Opvallend is ook dat de hoge OV-kosten een belemmering zijn om gebruik te kunnen maken van voorzieningen en zelfs de schoolkeuze beïnvloedt. Kinderen willen daarom graag gratis OV of een kind-OV-kaart, vergelijkbaar met studenten-OV. Veel kinderen wonen klein en hebben geen veilige eigen ruimte. Zij vragen uitdrukkelijk om meer studiezalen/studieplekken. Ook is veel gesproken over buddy's of jongere-ervaringsdeskundigen die kinderen verder kunnen helpen. Niet alleen met schoolwerk, maar ook met belangrijke vragen in hun leven.

Deze kinderrechtenscan wordt afgesloten met drie aanbevelingen van de kinderombudsman aan de gemeente:

- 1. Zorg voor een kindvriendelijke structuur in het bestuur van de stad. Dat kan bijvoorbeeld door aan te sluiten bij het Child Friendly City netwerk, door Vreedzame Stad initiatieven uit te breiden tot alle kinderrechten of door de criteria die Defence for Children heeft ontwikkeld voor deze kinderrechtenscan te gebruiken om een kindvriendelijke bestuurscultuur en structuur te ontwikkelen.**
- 2. Zorg voor een grootschalig informatienetwerk voor en vooral ook door alle kinderen van deze stad. Een levend netwerk, waaraan steeds nieuwe kinderen een bijdrage kunnen leveren en dat steeds weer door nieuwe kinderen gebruikt zal worden.**
- 3. Verander het stelsel van armoedevoorzieningen, samen met diensten als Onderwijs en Jeugd, om te komen tot een eigen pas voor (alle) kinderen. Een Amsterdammertje-pas die toegang geeft tot studiezalen, huiswerkbegeleiding en bijles, schoolreisjes, openbaar vervoer of (swap-)fiets, musea en andere culturele voorzieningen, korting op de bioscoop, maar ook de link kan zijn naar buddy-projecten en (jonge) ervaringsdeskundigen die kinderen verder kunnen helpen. En die toegang kan geven tot voorzieningen voor (zeer) jonge kinderen, speelotheken en natuurlijk de voorschool.**

Als deze drie aanbevelingen navolging krijgen, bouwen we aan een nieuwe stad, waarin onze kinderen en daarmee onze toekomst centraal staat en blijft staan.

3. OPZET EN UITVOERING

3.1 OPZET

Doel van het onderzoek is om inzicht te krijgen in de wijze waarop en mate waarin kinderen, jongeren en ouders ervaren dat hun rechten zoals neergelegd in het IVRK in Amsterdam gestalte krijgen, om vervolgens met een bredere groep stakeholders verbeterpunten op te stellen. De gemeente Amsterdam kan met deze informatie een onderbouwd actieplan opstellen om de naleving van kinderrechten in de stad te verbeteren.

Het onderzoek is gericht op kinderen in de zin van het IVRK, dat wil zeggen van 0-18 jaar. Als we deze hele groep bedoelen spreken we in dit onderzoek over kinderen. Bij het hoofdstuk over de resultaten van het onderzoek is onderscheid gemaakt tussen kinderen van 0-8, van 8-12 en van 12-18. We spreken over jongeren als we kinderen van 12-18 bedoelen, meestal op het voortgezet onderwijs. Met kinderen bedoelen we kinderen van 8-12, basisonderwijs. De kinderen van 0-8 jaar hebben we niet zelf gesproken, wel hun ouders. Hun mening wordt dus via de ouders verwoord.

In Amsterdam groeien momenteel ruim 148.000 kinderen op: 8197 kinderen tussen 0 en 8 jaar, 32349 kinderen tussen 8 en 12 jaar en 45022 tussen 12 en 18 jaar. (Bron: OIS, 2020)

We hebben een dwarsdoorsnede van Amsterdam nagestreefd door verdeeld over de stad kinderen op te zoeken. Hoewel er oog is voor

de verscheidenheid aan migratieachtergronden van de Amsterdamse jeugd (ongeveer 60% volgens OIS,2020), is in de zoektocht bewust geen onderscheid gemaakt op grond van migratieachtergrond. Dit achten wij ook niet nodig, omdat het interviewen van kinderen uit de verschillende stadsdelen ook een representatief beeld van het doorsnee Amsterdamse kind zal verschaffen.

De raad heeft daarnaast gevraagd om in het bijzonder aandacht te besteden aan LHBTIQ+-kinderen, kinderen die in armoede leven, kinderen die op de vlucht zijn en kinderen met een beperking of van ouders met een beperking. Deze kinderen en jongeren zijn doorgaans kwetsbaarder en hebben daarom extra bescherming nodig om hun kinderrechten te waarborgen.

In een landelijk onderzoek (Movisie) heeft 4% van de jongens en 3% van de meisjes aangegeven zich (ook, vooral of uitsluitend) aangetrokken te voelen tot seksegenoten. Eén op de vijf meisjes en één op de elf jongens heeft wel eens seks gehad met iemand van hetzelfde geslacht, of zou dit willen proberen. Bijna één op de honderd leerlingen in het voortgezet onderwijs voelt zichzelf niet thuis in zijn eigen geslacht. En bijna één op de tweehonderd mensen in Nederland heeft een interseksconditie. Het is niet bekend hoeveel daarvan onder de achttien jaar zijn. (Bron: zie OIS, 2020).

Eén op de vijf Amsterdamse kinderen groeit op in een minimahuishouden. Dit is minder dan het jaar ervoor, maar nog steeds bijna twee keer zo veel als het landelijke aandeel. Het betreft vaker kinderen met een niet-westerse migratieachtergrond dan kinderen zonder migratieachtergrond. Zij wonen relatief vaak in de stadsdelen Zuidoost, Noord en Nieuw-West, of in specifieke buurten in Oost (Indische en Transvaalbuurt, West (Bos en Lommer) en Zuid (Zuid-Pijp). In 2017 kwam 7% van de Amsterdamse kinderen in aanraking met jeugdhulp. (Bron: OIS, 2020)

Op 1 januari 2020 woonden 1155 statushouders onder de 18 jaar in Amsterdam. Vier van de tien van hen komen uit Syrië en twee van de tien uit Eritrea. (Bron: OIS, 2020)

Het was vooral lastig om kinderen met een beperking te spreken, hun omgeving bleek vaak bang dat een gesprek te belastend voor hen zou zijn. Het is daardoor helaas niet gelukt om het deelonderzoek ten aanzien van kinderen met een beperking of van ouders met een beperking af te ronden voordat de corona-maatregelen het verder verzamelen van data onmogelijk maakten. De individuele gesprekken waren toen wel afgerond, de panelgesprekken nog niet. Uit die individuele gesprekken

en de moeite die we moesten doen om meer over het leven van deze kinderen boven water te krijgen is wel al duidelijk geworden dat deze kinderen bijzondere aandacht verdienen. De kinderombudsman is daarom van plan om in het najaar van 2020 een onderzoek uit eigen beweging (artikel 9:26 Algemene wet bestuursrecht) naar de positie van deze kinderen te starten.

Bij onze zoektocht naar kinderen die op de vlucht zijn kwamen we ook veel kinderen tegen wiens ouders meer uit economische motieven uit hun land zijn 'gevlucht'. Deze kinderen leven in Amsterdam zonder rechtsgeldige Nederlandse papieren. De kinderrechten uit het IVRK zijn echter onverkort op hen van toepassing. Het deelonderzoek naar kinderen die op de vlucht zijn is daarom uitgebreid met kinderen die ongedocumenteerd zijn.

In het onderzoek is aandacht besteed aan de verschillende domeinen waarmee al deze kinderen te maken hebben, zoals jeugdhulp, armoede, onderwijs en leef-en woonomgeving (inclusief vrije tijdsbesteding). In de tweede fase van het onderzoek zijn ook ketenpartners betrokken, belangenbehartigers en professionals van organisaties die met Amsterdamse kinderen werken.

De gemeente heeft de kinderombudsman gevraagd om een herhaalbare methodiek toe te passen, gezien het voornemen om regelmatig een mensenrechtenscan uit te voeren. Om de herhaalbaarheid van het onderzoek te vergroten en om de resultaten van het onderzoek te structureren is gekozen om aan te sluiten bij het hoofdonderscheid dat binnen het IVRK gemaakt wordt door diverse kinderrechtenorganisaties, de zogenoemde drie P's: provisie-, protectie- en participatierechten.

Een dergelijke indeling kan ook gemaakt worden bij andere mensenrechtenverdragen. Door hierbij aan te sluiten, meent de kinderombudsman dat de herhaalbare methodiek wordt geborgd en dat deze daarmee te gebruiken is bij volgende mensenrechtenscans.

Hieronder volgt een korte beschrijving van de drie P's.

- Provisierechten (voorzieningen): rechten die gaan over wat een kind nodig heeft om goed te kunnen leven, zich te kunnen ontwikkelen en om veilig op te groeien. Zoals het recht op een veilige woonplek, het recht op onderwijs, gezondheidszorg en ruimte om te spelen.
- Protectierechten (bescherming): rechten die gaan over de gevaren en risico's waar kinderen tegen beschermd moeten worden. Zoals het recht op bescherming tegen mishandeling, uitbuiting en geweld;
- Participatierechten: rechten die gaan over het luisteren naar, informeren van en betrekken van kinderen. Kinderen moeten hun mening kunnen geven over zaken die hen aangaan, afhankelijk van de leeftijd en ontwikkeling van het kind.

Het is wel van belang om de drie P's niet los van elkaar te zien. Ze zijn met elkaar verstrengeld, onderling afhankelijk en ondeelbaar. Denk bijvoorbeeld aan het recht van een kind om zijn mening te geven over een speeltuin die ontbreekt in zijn buurt, of het recht van een kind op informatie over scholen. Meer hierover in hoofdstuk 3, over kinderrechten in de Amsterdamse context.

Bij het nader operationaliseren van de thema's en vraagstelling is er specifieke aandacht voor Amsterdamse situaties en omstandigheden, zoals het al dan niet hebben van een stadspas en de verschillen tussen

Amsterdamse stadsdelen. Ook is er inhoudelijk verbinding gemaakt met kinderrechtenindicatoren van Defence for Children ([bijlage 2](#)) en met de kwantitatieve gegevens die het OIS (dienst Onderzoek, Informatie en Statistiek) verzameld heeft in de factsheet Jeugd ([bijlage 3](#)).

ONDERZOEKSVRAGEN

De hoofdvragen van het onderzoek luiden:

1. Hoe ervaren kinderen, jongeren en ouders het opgroeien en opvoeden in Amsterdam vanuit het normatieve perspectief van het IVRK? Hierbij zal in het bijzonder aandacht worden besteed aan de hierboven genoemde doelgroepen (LHBTIQ+-kinderen, kinderen die op de vlucht en/of ongedocumenteerd zijn, kinderen met een beperking¹ of van ouders met een beperking en kinderen die in armoede leven).

2. Wat zijn actie- en verbeterpunten voor beleid en praktijk?

¹ Hiervoor is aangegeven dat aan deze groep in een nader rapport in het najaar van 2020 aandacht zal worden besteed.

3.2 WERKWIJZE EN METHODIEK

Om de meningen en ervaringen van kinderen en jongeren op te halen is ervoor gekozen om een kwalitatieve onderzoeksmethode te hanteren. Kwalitatief onderzoek kenmerkt zich door:

- de focus op percepties en ervaringen van de deelnemers;
- een systematische wijze van dataverzameling en interpretatie, en
- de ontwikkeling van concepten die ondersteunend zijn in het interpreteren en exploreren van sociale verschijnselen.

In het onderzoek is gebruik gemaakt van verschillende methodes, die elkaar goed aanvullen, om data te verzamelen: panelgesprekken en individuele diepte-interviews met kinderen en jongeren, (school) pleingesprekken met willekeurige kinderen en jongeren, gesprekken met ketenpartners en klankbordgroep-bijeenkomsten. Er zijn relatief veel gesprekken nodig geweest omdat enerzijds een algemeen beeld moet worden geschetst van de ervaringen van de doorsnee Amsterdamse kinderen, en anderzijds bijzondere aandacht moet worden gegeven aan de door de gemeenteraad genoemde bijzondere doelgroepen. Als het onderzoek zich zou beperken tot de doorsnee kinderen wordt niet aan het verzoek van de gemeenteraad voldaan, en als alleen de bijzondere doelgroepen worden meegenomen ontbreekt het referentiekader.

Representativiteit

Representativiteit binnen kwalitatief onderzoek betekent dat je resultaten een afspiegeling zijn van de resultaten zoals die uit de totale populatie naar voren zouden komen. Anders dan bij kwantitatief onderzoek gaat het hierbij niet om een getalsmatige afspiegeling, maar om een afspiegeling van

mogelijke varianten in mening, houding en gedrag die voorkomen binnen een bepaalde doelgroep. De bevindingen van een kwalitatief onderzoek zijn dus representatief als alle mogelijke meningen, houdingen en gedragingen die de populatie kent, ook in de interviews en groeps gesprekken naar voren kunnen komen. Binnen dit onderzoek hebben we zoveel mogelijk gestreefd naar representativiteit door de volgende interventies:

- Verdeling naar subgroepen van respondenten (leeftijden, spreiding qua wijken, speciale aandacht voor kwetsbare doelgroepen).
- Doorgaan met interviewen tot inhoudelijk ‘verzadiging’ is bereikt: op een gegeven moment hoor je binnen een subgroep geen nieuwe verhalen meer, maar zijn de gesprekken een bevestiging van wat eerder is verteld. Bij de verschillende doelgroepen uit dit onderzoek is dit het geval geweest.
- Aanvullende interviews met relevante stakeholders uit het werkveld, om hun ervaringen en inzichten ook mee te kunnen nemen.

We hebben echter ook te maken gehad met de beperkingen van de begroting voor dit onderzoek, waardoor het aantal gesprekken dat we hebben gevoerd en het aantal kinderen dat we spraken beperkt moest blijven. Voorafgaand aan het onderzoek is samen met de gemeente Amsterdam bepaald dat binnen dit onderzoek speciale aandacht zou uitgaan naar vier kwetsbare doelgroepen, kinderen die opgroeien in armoede, gevluchte kinderen, kinderen met een beperking of van ouders met een beperking en LHBTIQ+-kinderen zoals hierboven geformuleerd. Hierboven is reeds aangegeven dat de panelgesprekken met kinderen met een beperking niet van de grond zijn gekomen doordat in de week dat deze op scholen gepland waren de corona-maatregelen van kracht waren. We zijn ons er bovendien van bewust dat er ook doelgroepen zijn die in dit onderzoek niet vertegenwoordigd zijn, en voor wie de

uitkomsten van dit onderzoek niet onverkort zullen gelden. We denken hierbij bijvoorbeeld aan thuiszitters en uit huis geplaatste kinderen. De opdracht aan de kinderombudsman en de beschikbare tijd liet een verdere uitbreiding van het onderzoek naar deze en dergelijke doelgroepen niet toe.

Werving

De deelnemers aan de gesprekken zijn geworven door de kinderombudsman. De kinderen konden zelf kiezen of ze wilden deelnemen aan een groeps gesprek of een persoonlijk interview. De kinderombudsman heeft de contacten binnen haar eigen professionele netwerk benut (in samenwerking met partners zoals Jeugdplatform Amsterdam, de Onderwijs Consumenten Organisatie (OCO) en de gemeente Amsterdam). Daarnaast is gebruik gemaakt van ‘koude’ werving bij de GGD, via scholen en andere organisaties die veel contact met Amsterdamse kinderen hebben. Hierbij werd gebruik gemaakt van een flyer ([bijlage 4](#)). Deze is ook op de website van de kinderombudsman, haar Instagram-account en in de nieuwsbrief van Stichting Alexander geplaatst.

Om kinderen uit de kwetsbare doelgroepen te werven, heeft de kinderombudsman haar contacten bij onder andere Choice for Youth, Cliëntenbelang en Nidos aangeschreven. Ook is zij aanwezig geweest bij verschillende bijeenkomsten. Zo ging zij langs bij een markt waar kledingbonnen werden uitgedeeld en een zaterdagse les waar ongedocumenteerde kinderen geholpen werden. Het bleek lastig om kinderen met een beperking of van ouders met een beperking te werven.

Gespreksleidraad

Tijdens de panelgesprekken, pleingesprekken en de interviews is gebruik gemaakt van een leidraad. De onderzoeksvragen zijn geoperationaliseerd in een aantal open vragen waarin de respondenten wordt gevraagd naar ervaring, beleving en voorbeelden. Bij het opstellen van de interviewvragen en topics is gebruik gemaakt van het Kinderrechtenverdrag. De 3 P's (Protectie, Participatie en Provisie) zijn uitgewerkt in concrete vragen die ingaan op de levens van de respondenten. Er is gekozen voor half-open/semi-gestructureerde interviews en panelgesprekken. Dit wil zeggen dat de gespreksleidraad gebruikt is als checklist om te controleren of alle onderwerpen aan bod zijn gekomen. De volgorde van de onderwerpen, de formulering van de vragen en de formulering van de antwoorden lagen niet vast, maar werden bepaald door de loop van het gesprek en de richting die de respondenten er zelf aan gaven. Als ondersteuning en ter inspiratie voor de interviewers waren enkele verdiepende vragen opgenomen per thema. Als [bijlage 5](#) is de generieke gespreksleidraad opgenomen. Voor de verschillende doelgroepen en gespreksvormen zijn afgeleiden van deze lijst opgesteld.

Onderzoeksteam

De Kinderombudsman Metropool Amsterdam heeft het onderzoek geleid en samenwerking gezocht met Stichting Alexander, een bureau voor jongerenparticipatie en onderzoek met veel ervaring met vergelijkbare onderzoeken en een groot netwerk in de stad Amsterdam. Tijdens de eerste fase van het onderzoek hebben de kinderombudsman en Stichting Alexander gezamenlijk de panelgesprekken, interviews en pleingesprekken geleid. Nadat beide partijen van elkaars expertise hebben geleerd, is de uitvoering van de dataverzameling overgenomen door de kinderombudsman en haar medewerkers. Medewerkers van Stichting Alexander hebben in deze fase een adviserende rol gehad. Na afronding van de data-verzameling heeft

de kinderombudsman de gesprekken getranscribeerd, waarna Stichting Alexander de data heeft gecodeerd en geanalyseerd met behulp van het analyseprogramma MaxQDA, zie hiervoor ook de omschrijving van de uitvoering in hoofdstuk 2.3. Stichting Alexander en de kinderombudsman hebben gezamenlijk de meest voorkomende en opvallendste resultaten geclusterd gerapporteerd.

Klankbordgroep

De kinderombudsman heeft bij aanvang van het onderzoek een klankbordgroep samengesteld. Deze klankbordgroep functioneerde tijdens het onderzoek als sparringpartner voor het onderzoeksteam. De tussentijdse resultaten zijn periodiek met de klankbordgroep besproken. De samenstelling van de klankbordgroep bestond onder andere uit afgevaardigden van organisaties die zich met kinderrechten bezighouden, zoals Defence for Children, Universiteit Leiden, Centre for Children's Rights Amsterdam, Kinder- en Jongerenrechtswinkel Amsterdam. Voorts is geput uit de ervaringen van de gemeente Utrecht, die kinderrechten al langere tijd centraal stellen in beleid en uitvoering.²

² De leden van de klankbordgroep zijn: Coby de Graaf (directeur van Centre for Children's Rights Amsterdam), Ellen Lindeman en Idske de Jong (beiden onderzoeker bij Onderzoek, Informatie en Statistiek van de gemeente Amsterdam), Katrien Klep (onderzoeker en universitair docent Jeugdrecht aan de Universiteit Leiden), Maartje Berger (juridisch adviseur Jeugdrecht bij Defence for Children) ondersteund door Charlotte Vanderhilt (projectmedewerker Jeugdrecht bij Defence for Children), Michela Pittaluga (voorzitter kinderen jongerenrechtswinkel Amsterdam) en Yüksel-Motorcu Hancer (beleidsadviseur Jeugd bij de gemeente Utrecht).

Verbinding met kwantitatieve gegevens

De kinderombudsman is door de contactambtenaar gewezen op de in mei 2020 te verschijnen "Factsheet Jeugd 2020" van de dienst Onderzoek, Informatie en Statistiek (OIS) van de gemeente Amsterdam ([bijlage 3](#)). In deze factsheet is aan de hand van kwantitatieve gegevens in beeld gebracht hoe het gaat met de Amsterdamse jeugd (0 tot en met 17 jaar op verschillende terreinen). Er is contact opgenomen met de dienst OIS om samen te streven naar een inhoudelijke verbinding tussen de kwantitatieve en kwalitatieve gegevens. Zo heeft triangulatie plaatsgevonden (het combineren van verschillende bronnen om tot een completer beeld van de werkelijkheid te komen). De bij de kwalitatieve gegevens aanvullende kwantitatieve gegevens uit de OIS Factsheet Jeugd 2020 worden in dit rapport in kaders weergegeven met als bronvermelding "OIS, 2020".

3.3 UITVOERING

Er zijn kinderen en jongeren gesproken die behoren tot de 'dwarsdoorsnede' Amsterdammers, LHBTIQ+ community, gevluchte en/of ongedocumenteerde kinderen en kinderen die in armoede leven. Daarnaast is met een aantal relevante stakeholders uit het werkveld gesproken over hun ervaringen en inzichten. Uiteindelijk hebben de volgende gesprekken plaatsgevonden:

ONDERDEEL	AANTAL	AANTAL DEELNEMERS
INVENTARISEREND ONDERZOEK		
Individuele interviews met 'dwarsdoorsnede' Amsterdamse kinderen, jongeren en ouders	8-12 jaar 13-18 jaar ouders	3 2 1
Panelgesprekken met 'dwarsdoorsnede' Amsterdamse kinderen, jongeren en ouders	8-12 jaar 13-18 jaar ouders	8 + 7 = 15 6 + 11 = 17 5 + 7 + 4 = 16
Individuele interviews met specifieke kwetsbare groepen (LHBTIQ+-kinderen, kinderen die op de vlucht zijn, kinderen met een beperking of van ouders met een beperking en kinderen die in armoede leven)	Vluchteling Armoede LHBTIQ+ Beperking	2 3 2 2
Panelgesprekken met specifieke kwetsbare groepen (LHBTIQ+-kinderen, kinderen die op de vlucht zijn, kinderen met een beperking of van ouders met een beperking en kinderen die in armoede leven)	Vluchteling Armoede LHBTIQ+ Beperking	8 + 8 = 16 4 + 9 = 13 8 0
Pleingesprekken met kinderen en jongeren in Amsterdam	2 bezoeken	21
Individuele interviews met ketenpartners in Amsterdam belast met zorg voor kwetsbare kinderen (onderwijs, jeugdbescherming, mentale gezondheid)	16 organisaties	21
GEDEELDE ANALYSE EN IDENTIFICEREN VERBETERINGEN		
Klankbordgroep	3 sessies	8
TOTAAL		
Kinderen		104
Ouders		17
Ketenpartners		19
Klankbordgroep		8
Totaal		148

Analyse en rapportage

De gesprekken met kinderen en ouders zijn – met toestemming van de respondenten – opgenomen en getranscribeerd, om zo geen essentiële informatie te missen, uitspraken op de juiste manier te interpreteren en uitspraken gedetailleerd weer te kunnen geven. Persoonlijke gegevens van de deelnemende respondenten zijn geanonimiseerd.

De opgenomen gesprekken zijn zo letterlijk mogelijk uitgewerkt. Deze gespreksverslagen zijn verwerkt in MaxQDA, een softwareprogramma voor analyse van kwalitatief onderzoek. Er is ten eerste een aantal grove codes opgesteld, die betrekking hebben op de drie P's (Protectie, Participatie en Provisie). Per 'P' zijn vervolgens subcodes opgesteld, die onder andere onderscheid maken tussen positieve en negatieve uitspraken binnen iedere 'P'.³

Na de eerste analyse door de onderzoekers van Stichting Alexander zijn de bevindingen uitgewisseld tussen deze onderzoekers en medewerkers van de kindombudsman, omdat de kindombudsman de meeste gesprekken heeft gevoerd. De kwaliteit en betrouwbaarheid van de analyse is hiermee verhoogd. De aangescherpte analyses zijn vervolgens opgenomen in de rapportage.

³ Tijdens het coderen van de gesprekken zijn bovendien nieuwe codes toegevoegd als de tekst niet te vatten was binnen de codes die al bestonden. Selecties van gesprekken die over meerdere codes tegelijk gingen, zijn met beide codes gecodeerd. Zo is verzekerd dat de volledige inhoud van de gesprekken is meegenomen bij de analyse. Selecties van gesprekken zijn zodoende door de codering geclusterd per thema. Na codering van de gesprekken is per 'P' een uitdraai gemaakt van de geselecteerde gespreksstukken. De analyse en rapportage is gedaan door eerst een grove indeling te maken van onderwerpen die zijn benoemd binnen de 'P' aan de hand van de subcodes. Vervolgens is dieper uitgezocht wat er precies over ieder onderwerp is gezegd. De bevindingen per onderwerp zijn per paragraaf beschreven. Als laatste zijn quotes toegevoegd om de bevindingen te illustreren.

4. KINDERRECHTEN IN AMSTERDAM

Een stad verandert in de tijd en de manier waarop de stad met kinderrechten omgaat beweegt mee. Hoewel de kinderrechten al in 1989 in het IVRK zijn vastgelegd (en Nederland het IVRK in 1995 officieel heeft bekrachtigd), is het IVRK geen statisch geheel. Er zijn daarom verschillende manieren om de rechten uit het IVRK in te delen. Om de gesprekken en de resultaten van dit onderzoek te structureren en ten behoeve van de herhaalbaarheid voor volgende mensenrechtscans is bij het uitvoeren van de kinderrechtscan gekozen om de kinderrechten in te delen op basis van de drie P's: provisie-, protectie- en participatierechten.

Deze drie P's kunnen niet los van elkaar worden gezien. Het IVRK wordt beschouwd als een alles in het leven van kinderen omvattend (holistisch) verdrag, waarin alle rechten met elkaar samenhangen. Al die rechten zijn even belangrijk en zijn als geheel noodzakelijk voor de ontwikkeling van kinderen. Dat betekent dat protectie, participatie en provisie onderling afhankelijk en ondeelbaar zijn.

Om te toetsen of de gemeente Amsterdam deze provisie-, participatie en protectierechten daadwerkelijk naleeft, is aansluiting gezocht bij de uitleg in de General Comments van het VN-Comité voor de Rechten van het Kind (Comité). Hierin zijn vier kernartikelen aangewezen die gelden als algemene beginselen die moeten worden betrokken bij de interpretatie en toepassing van alle andere artikelen van het IVRK en daarmee ook

van de drie P's. In dit hoofdstuk worden de algemene beginselen van deze vier artikelen globaal uiteengezet.

Defence for Children heeft hiervoor een aanzet gegeven door op basis van het IVRK criteria uit te werken waaraan beleid en praktijk moeten voldoen om de protectie-, participatie- en provisierechten van kinderen te waarborgen. Deze criteria zijn in kaders opgenomen in de tekst. Het uitgebreide Kinderrechtenkader is als [bijlage 2](#) bij dit rapport gevoegd. In de conclusie (zie hoofdstuk 9) zullen onderstaande criteria worden gebruikt om de resultaten van het onderzoek te duiden in de kinderrechtelijke context. Op deze manier kan worden getoetst in hoeverre de kinderrechten van Amsterdamse kinderen worden nageleefd.

De vier algemene beginselen die door het Comité worden onderscheiden zijn:

- artikel 2 IVRK, het gelijkheidsbeginsel;
- artikel 3 IVRK, het belang van het kind staat voorop;
- artikel 6 IVRK, het recht op leven en ontwikkeling;
- artikel 12 IVRK, het recht op participatie.

De andere artikelen van het IVRK kunnen volgens het Comité worden gezien als een nadere invulling van deze vier artikelen.

Artikel 2 IVRK beschrijft het discriminatieverbod. Dit betekent dat kinderen niet ten opzichte van elkaar mogen worden benadeeld als gevolg van beleid en bij de uitvoering daarvan in de praktijk. Alle kinderen hebben dezelfde rechten en moeten van dezelfde voorzieningen gebruik kunnen maken. Voorkomen moet worden dat bepaalde groepen kinderen worden uitgesloten. Helaas blijken in Amsterdam toch niet alle kinderen gelijk behandeld te worden. Denk aan de toegang tot gezondheidszorg voor kinderen zonder papieren. Maar ook kinderen waarvan de ouders

weinig verdienen en waarvan sommigen wel, maar andere niet, gebruik kunnen maken van de voorzieningen van de stadspas. Soms wordt er zelfs botweg gediscrimineerd, enkele kinderen vertelden ons over verwijzingen naar hun afkomst of seksuele voorkeur door leraren.

In het licht van artikel 2 IVRK heeft Defence for Children de volgende criteria opgesteld voor beleid en praktijk:

- **Het verbod op discriminatie is opgenomen in (gemeentelijk) beleid met een specifieke verwijzing naar kinderen en kan rechtstreeks worden toegepast, worden gecontroleerd en gehandhaafd.**
- **De verboden gronden van discriminatie worden opgenomen in (gemeentelijk) beleid met de vermelding dat deze gronden niet-limitatief zijn.**
- **In (gemeentelijk) beleid zitten geen elementen die ertoe leiden dat een kind of een groep kinderen direct of indirect wordt gediscrimineerd. Onderscheid mag wel worden gemaakt wanneer het positieve maatregelen betreffen om gelijkheid te garanderen.**

- Bij het nemen van een besluit wordt afgewogen of het besluit een kind of een groep kinderen al dan niet direct of indirect discrimineert.
- Het nemen van besluiten, het maken van beleid en uitvoering daarvan in de praktijk hebben niet tot doel of tot gevolg dat de rechten van het kind of een groep kinderen teniet worden gedaan.
- Er is bewustzijn over en bekendheid met de betekenis van discriminatie en specifieke groepen kinderen die extra bescherming behoeven.
- Groepen kinderen of individuele kinderen die speciale of extra maatregelen behoeven tegen discriminatie zijn in beeld.
- Er worden passende maatregelen genomen om discriminatie van kansarme en kwetsbare groepen kinderen te verminderen.
- Educatieve maatregelen zijn beschikbaar als dat nodig is om houdingen te veranderen.
- Het recht op non-discriminatie vereist ook pro-actieve maatregelen die zorgen voor effectieve gelijke kansen voor alle kinderen.

(Bron: Defence for Children, 2020)

Artikel 3 IVRK geeft aan dat de belangen van kinderen steeds een eerste overweging behoren te zijn, zowel in individuele beslissingen die een kind aangaan als wanneer het gaat om grotere (beleidsmatige) beslissingen. Bovendien behoort duidelijk te zijn hoe de belangen van kinderen worden afgewogen tegen andere betrokken belangen. Het belang van het kind wordt daarbij zwaar gewogen. Zie hiervoor ook de recente publicatie van de Nationale Kinderombudsman '[In vier stappen naar het beste besluit voor het kind](#)'.

In het licht van artikel 3 IVRK heeft Defence for Children de volgende criteria opgesteld voor beleid en praktijk:

- Alle kinderrechten in het IVRK hangen onderling samen en vormen een concretisering van het belang van het kind.
- Bij het nemen van beslissingen en het maken en uitvoeren van (gemeentelijk) beleid staat het belang van het kind centraal, vormt een eerste overweging en wordt zwaar gewogen.
- Binnen de gemeente en uitvoering is er bewustzijn en bekendheid over welke besluiten kinderen direct of indirect raken. Bij besluiten die een kind,

een groep kinderen of kinderen in het algemeen raken worden de belangen van een kind of een groep kinderen meegewogen.

- Het wegen en laten prevaleren van het belang van het kind is goed geborgd in de werkwijze van professionals die met kinderen werken en/of beslissingen nemen die kinderen raken.
- Bij voorkeur wordt in multidisciplinair verband beoordeeld wat in het belang van het kind is wanneer een besluit wordt genomen dat een kind raakt.
- Bij het bepalen wat in het belang van het kind is wordt aan de mening van het kind passend gewicht toegekend.
- Bij elk individueel besluit dat (ook) een kind raakt, wordt de wijze waarop is omgegaan met het belang van het kind (welk gewicht daaraan is toegekend) gemotiveerd.

(Bron: Defence for Children, 2020)

Bij artikel 6 IVRK gaat het om het recht op leven en ontwikkeling in de meest ruime zin, lichamelijk, geestelijk, spiritueel, moreel, psychologisch en sociaal. Uitvoeringsmaatregelen die de gemeente neemt of waar de gemeente bij betrokken is, zoals bijvoorbeeld de Verordening Zorg voor de jeugd maar ook de Kernprocedure⁴, dienen gericht te zijn op het bereiken van een optimale ontwikkeling voor alle kinderen, ook kinderen die vanwege hun kwetsbaarheid extra hulp nodig hebben. Waar kinderen zelf vertellen over de vele hulpverleners waar zij mee moeten praten voordat er daadwerkelijk hulp komt en de lange tijd die daarmee gemoeid is, is het nog maar de vraag of de gemeente daar meer kan doen.

Overigens legt artikel 5 IVRK uitdrukkelijk de primaire verantwoordelijkheid voor de zorg, begeleiding en opvoeding van kinderen bij hun ouders. Zij dienen aan deze rol uitvoering te geven op een manier die past bij de leeftijd en de zich ontwikkelende vermogens van het kind. De overheid respecteert deze rol van ouders en biedt indien nodig passende bijstand bij het invullen van die verantwoordelijkheid. De overheid zorgt ervoor dat ingevolge o.a. artikel 6 IVRK alle voorzieningen toegankelijk zijn die kinderen nodig hebben om zich optimaal te ontwikkelen. Dit past bij wat we in Amsterdam zien, dat kinderen zich veelal veilig voelen juist omdat hun ouders voor ze zorgen en de mogelijke gevaren beperken.

⁴ Regelt de toegang tot het voortgezet onderwijs in Amsterdam door loting en matching, en afspraken van schoolbesturen met de gemeente.

In het licht van artikel 6 IVRK heeft Defence for Children de volgende criteria opgesteld voor beleid en praktijk:

- **Kinderen hebben recht op leven en ontwikkeling.**
- **Bij het nemen van besluiten, het maken van beleid en de uitvoering daarvan wordt overwogen of het bijdraagt aan de optimale ontwikkeling van een kind of een groep kinderen.**
- **Het recht op leven en ontwikkeling van het kind of een groep kinderen wordt gewaarborgd in beleid en uitvoering gericht op het bieden van een toereikende levensstandaard, een zo groot mogelijke mate van gezondheid, adequate voeding, een gezonde en veilige leefomgeving, onderwijs, sport, recreatie en spel aan kinderen.**
- **Ouders zijn primair verantwoordelijk voor de opvoeding van hun kind. Hun rol wordt gerespecteerd en ouders die dat nodig hebben ontvangen ondersteuning zodat zij de verantwoordelijkheid voor de opvoeding kunnen blijven dragen.**
- **De overheid heeft een verantwoordelijkheid in het beschermen van kinderen tegen geweld en uitbuiting.**
- **De overheid zorgt voor passende hulp voor kinderen die**

geweld hebben meegemaakt, kinderen die in aanraking komen met het strafrecht en vluchtelingenkinderen.

- **In beleid en uitvoering wordt rekening gehouden met de ruimte die kinderen nodig hebben voor het ontwikkelen van hun identiteit, overtuiging en seksualiteit, ook als zij zich niet conformeren aan culturele normen binnen een bepaalde leeftijdsgroep.**
- **Kinderen met een handicap hebben toegang tot voorzieningen die nodig zijn voor hun ontwikkeling.**

(Bron: Defence for Children, 2020)

Artikel 12 IVRK gaat niet alleen over het recht van kinderen om hun mening te geven over zaken die hen aangaan, maar brengt ook met zich mee dat die mening serieus genomen moet worden. Dit geldt zowel bij het nemen van een individuele beslissing over een kind (individuele participatie) als bij (beleidsmatige) beslissingen die voor een groep kinderen worden genomen (collectieve participatie). Door kinderen in de gelegenheid te stellen hun mening te geven, kan worden bepaald wat in het belang van het kind is. Bovendien behoren kinderen toegang te hebben tot toegankelijke, begrijpelijke en niet-gekleurde, onpartijdige informatie. Uit wat kinderen vertellen blijkt dat bij de toegang tot informatie nog wel verbetering mogelijk is, ook over de vraag hoe en waar zij met hun mening terecht kunnen. Bovendien blijkt niet altijd teruggekoppeld te worden wat er met hun mening is of wordt gedaan. Het is in dat verband te hopen dat de adviezen van de recent ingestelde kinderraad en kinderburgemeester de terugkoppeling krijgen die artikel 12 IVRK van de gemeente vraagt.

In het licht van artikel 12 IVRK heeft Defence for Children de volgende criteria opgesteld voor beleid en praktijk:

- Kinderen hebben het recht om hun mening te geven over zaken die hen aangaan en aan hun mening moet passend belang worden gehecht.
- **Betekenisvolle participatie kent 5 stappen, om te zorgen dat kinderen zich serieus genomen voelen:**
 1. Het kind krijgt toegankelijke en begrijpelijke informatie op maat.
 2. Het kind wordt tijdens een gesprek aangemoedigd om zijn of haar mening te uiten waar serieus naar wordt geluisterd.
 3. Er wordt passend belang gehecht aan de mening van het kind, waarbij rekening wordt gehouden met de capaciteiten van het kind en de impact van de beslissing.
 4. Aan het kind wordt teruggekoppeld wat er met zijn/haar mening is gedaan.
 5. Het kind krijgt de mogelijkheid om te reageren op (of te klagen over) de beslissing die is genomen en de wijze waarop de mening van het kind is meegewogen.
- **Participatie is een voortdurend proces van uitwisseling tussen kinderen en volwassenen.**
- **Gemeenten en uitvoering hebben een belangrijke**

taak om participatie van kinderen mogelijk te maken.

- Kinderen worden in de gelegenheid gesteld om te participeren, waartoe verschillende mogelijkheden worden gecreëerd. Voor hen is participatie een keuze waar zij op elk moment op terug kunnen komen.
- Het belang van individuele en collectieve participatie van kinderen is opgenomen in (gemeentelijk) beleid.
- Er is bewustzijn dat participatie van kinderen een voorwaarde is bij het nemen van besluiten op individueel en collectief niveau over een kind of een groep kinderen.
- Kinderen worden betrokken bij besluitvorming over zaken die hen raken.
- Kwetsbare (groepen) kinderen zoals kinderen met een beperking, kinderen uit minderheidsgroepen, vluchtelingkinderen en kinderen in alternatieve zorg denken mee en geven input over het gemeentelijke beleid en de uitvoering hiervan.
- Kinderen die slachtoffer zijn van een misdrijf, seksueel misbruik, geweld of een andere vorm van mishandeling worden in de gelegenheid gesteld om hun mening te geven, maar worden daarbij wel extra beschermd.
- Kinderen worden betrokken bij beslissingen over

gezondheid en bij de ontwikkeling van zorgbeleid en zorgverlening, maar ook binnen het onderwijs, zoals over onderwijsbeleid, en de bereikbaarheid en geschiktheid van speel- en recreatiefaciliteiten.

- Kinderen worden op een veilige manier betrokken bij het nemen van besluiten, het maken van beleid en de uitvoering daarvan, door het horen van kinderen in een kindvriendelijke omgeving, aan de hand van kindvriendelijke methoden, op basis van vrijwilligheid en door het trainen en bieden van handvatten aan volwassen die met kinderen in gesprek gaan. (Bron: Defence for Children, 2020)

Mijn ervaring als kinderrechter en nu als kindombudsman heeft me geleerd dat het het meest belangrijk is dat kinderrechten en de waarborging daarvan deel gaan uitmaken van het DNA van de mensen die met kinderen omgaan en van het DNA van de stad als geheel. Dat alle burgers, beleidsmakers en uitvoerders zich realiseren dat we de stad maken voor onze toekomst, voor onze kinderen. En dat kinderrechten ons kunnen leren hoe we dat het best kunnen doen. Zodat het van belang is om meer over kinderrechten te weten. Waarbij ik niet zozeer doel op de details van het IVRK en de General Comments, maar meer op het gevoel dat we voor onze kinderen moeten zorgen, dat we ze moeten beschermen en dat we naar hun mening moeten luisteren en die serieus moeten nemen in al ons handelen. De drie P's uit dit onderzoek. In onderlinge samenhang bezien.

5. PROTECTIE

Protectierechten zijn rechten die gaan over de gevaren en risico's waar kinderen tegen beschermd moeten worden. Zoals het recht op bescherming tegen mishandeling, uitbuiting en geweld.

Over protectierechten werden -onder andere- de volgende vragen aan kinderen en jongeren gesteld:

- Wat wil je hierover vertellen?
- Wat zijn de grootste gevaren of risico's waar jongeren in Amsterdam mee te maken hebben? Leg uit.
- Heb je het idee dat jijzelf voldoende beschermd wordt tegen deze gevaren of risico's? Leg uit.
- Heb jij het idee dat over het algemeen jongeren in Amsterdam voldoende beschermd worden tegen deze gevaren en risico's? Leg uit.

5.1 WAT ZEGGEN DE KINDEREN EN JONGEREN?

a. Algemeen

Kinderen en jongeren hebben over diverse onderwerpen gesproken die het thema protectie betreffen. In de panelgesprekken en interviews is begonnen met het uitvragen van hun gevoel van veiligheid in algemene zin. Veel kinderen en jongeren geven aan zich over het algemeen veilig te voelen. Vaak vertellen kinderen en jongeren die zich veilig voelen echter weinig over wanneer en waarom zij zich veilig voelen. Enkele

jongeren die dit toch beschrijven, geven onder andere aan dat zij zich veilig voelen in de wijk omdat het er rustig is, dat het op en rond school veilig voelt, en dat ze zich thuis veilig voelen.

Ik voel me wel veilig thuis. Omdat meestal de deur wel op slot zit en dan weet je wel dat niemand binnen kan komen. (Kind)

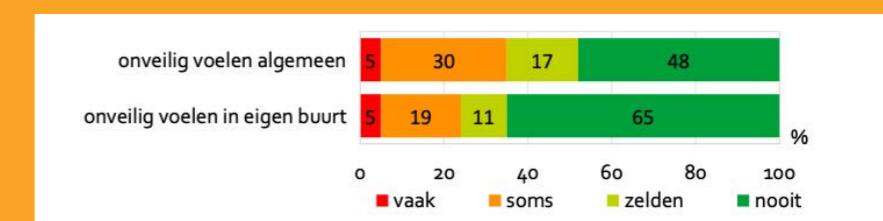
Ook geven kinderen en jongeren aan dat ze zich veilig voelen omdat ze niet in contact staan met mensen die gevaarlijk kunnen zijn. Doordat ze zichzelf niet als doelwit zien van criminaliteit of geweld zeggen ze geen angst te ervaren.

Een kanttekening bij de gevoelens van veiligheid is dat dit niet direct betekent dat er geen gevaren of risico's in Amsterdam zijn. Kinderen en jongeren uit buurten waar weinig of juist veel criminaliteit en incidenten voorkomen lijken zich namelijk ongeveer even veilig te voelen. Opmerkelijk daarbij is dat kinderen en jongeren uit buurten waar relatief veel criminaliteit is, vaak vertellen dat zij worden begeleid door hun ouders naar sportles en als zij 's avonds over straat gaan. Ook ouders van (jonge) kinderen uit wijken met meer criminaliteit noemen dat zij altijd met hun kinderen mee gaan naar school, of dat zij hun kinderen niet alleen laten fietsen of lopen door Amsterdam. Het is dus mogelijk dat het gevoel van veiligheid mede wordt bepaald door de bescherming van ouders en de restricties die kinderen en jongeren door hun ouders krijgen opgelegd.

Ik hoor wel jongens praten [over drugs] maar ik denk dat het voor het stoer doen is. Het begint pas in de 4e [klas], dus bij mij ken ik niemand. (Kind)

Kinderen en jongeren die aangeven zich (soms) onveilig te voelen noemen hiervoor verschillende redenen. De meest besproken situaties waarin gevoelens van onveiligheid worden ervaren worden in de komende paragrafen beschreven.

De meeste Amsterdamse jongeren voelen zich veilig in Amsterdam. 48% van de jongeren (15 t/m 18 jaar) zegt zich zelfs nooit onveilig te voelen in Amsterdam. In de eigen buurt ligt dit percentage nog hoger: 65% zegt zich daar nooit onveilig te voelen. Daartegenover staat wel dat 19% van de kinderen zich soms, en 5% van de kinderen zich vaak, onveilig voelt in zijn of haar eigen buurt. (Bron: OIS, 2020)

b. Enge mensen

Een onveilig gevoel lijkt vaak samen te hangen met enge mensen die op straat te vinden zijn. Veel kinderen en jongeren geven aan in het verleden wel eens een vervelende ervaring te hebben gehad met enge mensen, waardoor ze nu bang zijn of zich onveilig voelen bij het zien van soortgelijke mensen op straat. Ook horen ze vergelijkbare verhalen van vrienden of vriendinnen. De kinderen en jongeren hebben het vooral over 'kinderlokkers', zwervers, junkies of dronken mensen.

Je voelt je veiliger als je met iemand gaat fietsen door een drukke stad. Want er waren allemaal dronken mannen, omdat daar een seksshop in de buurt was. (Kind)

Een groepje vrienden van mij hebben wel eens meegemaakt dat ze lastig gevallen werden door jongens, aangeraakt en zo. Ik denk dan ik had het kunnen zijn, ook al fiets ik niet alleen. (Jongere)

Op onze weg naar onze hockeyclub worden meisjes van de fiets getrokken en in de bosjes. Heel vervelend allemaal. Maar het is wel heel fijn want onze club checkt altijd van 'fiets je in een groepje of met een volwassene.' Wij hebben een soort van vast groepje en dan moet er altijd een volwassene mee en dan voel je je een stukje veiliger. (Kind)

Meerdere kinderen en jongeren benoemen dat zij ervaring hebben met het gevoel dat zij achtervolgd werden. Verder beschrijven ze vaak dat mensen op straat schreeuwen, vechten of ruziemaken. Kinderen en jongeren ervaren ook dat er veel zwervers rondlopen in parkjes, onder bruggen, en bij speeltuintjes. Enkelen geven ook aan wel eens aangeraakt te zijn of dat ze worden aangesproken. De oplossing die de meeste kinderen en jongeren hanteren is om plekken waarvan bekend is dat er enge mensen rondlopen zoveel mogelijk te vermijden. Indien ze hen toch tegenkomen, rennen de kinderen en jongeren weg.

Meestal als ik in de middag naar school loop, dan komen er mannen. Er zijn er drie en ze zijn echt eng. Eentje probeert me een knuffel te geven, eentje kijkt echt zo eng naar mij en die andere loopt meestal achter me aan. (Kind)

Bij mij waar ik woon heb je zo'n café waar allemaal mensen [naar toe] gaan die dakloos zijn. (...) Ze gaan voor de deur lopen en schreeuwen dat vind ik eng. En soms gaan ze stelen bij de supermarkt en rennen ze weg en gaan ze voor mijn deur verstoppen. (Kind)

Soms is er een vrouw, we noemen haar gekke vrouw, ze ging soms achter ons aan rennen en op het speelplein ging ze zitten en kinderen uitschelden. (Kind)

Ik moest een keer om 20 uur naar de winkel. Ik nam mijn nichtje mee, ze is 10 en er was een man die dronken was en probeerde ons te lokken in zijn busje en wij zijn weggerend. (Kind)

In Zuidoost, daar zijn vaak gekke mensen op straat en junkies, dat heb ik ook gezien. (Kind)

Het Vondelpark bijvoorbeeld, rozentuin en bruggetje. Dat zijn plekken waar elk kind van weet je komt daar niet! Daar worden kinderen verkracht vooral jongetjes. (...) We blijven daar met z'n allen weg. (Jongere)

c. Verkeer

Voorals ouders lijken zich zorgen te maken over de veiligheid van hun (jonge) kinderen in het verkeer. Kinderen en jongeren zelf noemen wel dat er soms sprake is van gevaarlijke situaties, maar lijken zich hierdoor niet vaak onveilig te voelen. Ouders vertellen echter vaak dat ze hun kinderen niet alleen laten lopen of fietsen, wat mogelijk bijdraagt aan het veilige gevoel dat kinderen hebben in het verkeer.

Hoewel kinderen en jongeren niet vaak aangeven bang te zijn dat hen iets zal overkomen in het verkeer en ze zich voor het grootste deel veilig voelen, noemen ze wel enkele situaties die gevaren met zich mee kunnen brengen. Zo ervaren ze dat veel verkeersgebruikers zich niet aan de verkeersregels houden; mensen rijden door rood, rijden te hard, en verlenen geen voorrang bij zebrapaden. Bovendien wordt vaak genoemd dat het erg druk is in Amsterdam en dat er veel toeristen zijn die de verkeersregels niet naleven. Kinderen en jongeren geven aan zelf manieren te hebben gevonden om met deze verkeerssituaties om te gaan, bijvoorbeeld door altijd goed te kijken en niet te vertrouwen op de naleving van verkeersregels door anderen. Soms geven ze echter toch aan zich alsnog onveilig te voelen door de verkeerssituatie.

Wat ik wel vervelend vind is dat het zo ontzettend druk is in Amsterdam en dat er zo veel toeristen zijn die niet opletten en mensen die door rood rijden. En die drukte vind ik niet fijn en dan voel ik me ook niet veilig. (Kind)

d. Criminaliteit

Er zijn door de kinderen en jongeren niet veel incidenten beschreven die direct over criminaliteit gaan. Wel zien sommige jongeren dat er veel drugs worden gebruikt. Verder beschrijven enkelen een inbraak thuis of vandalisme op school.

Er zijn drie jongens die een beetje gevaarlijk doen. Eentje neemt af en toe een mes mee naar school en andere steekt vuurwerk af in de toiletten. (Kind)

Ik woon in een flat en soms gaan er mensen naar binnen die daar niet horen. Zij maken de deur kapot en gaan vechten. Dan ben ik bang dat er mensen zijn die daar niet horen. (Jongere)

e. Messen

Veel kinderen en jongeren weten dat er jongeren zijn die messen bij zich hebben en welke jongeren dat zijn. Echter ervaart een groot deel van deze kinderen en jongeren dat niet als een direct gevaar. Ze leggen soms uit waarom jongeren messen bij zich hebben, en denken dat ze zelf niks met de jongeren of hun messen te maken hoeven te hebben als ze dit niet zelf opzoeken. Ze lijken zich dan ook meestal niet onveilig te voelen door jongeren met messen.

Waarschijnlijk had die jongen die een mes had meegenomen een mes mee om iets anders te doen en waarschijnlijk om stoer te doen. (...) Vaak doen ze alleen om stoer te doen. (Kind)

Ja, hij bedoelde het als een grapje. (Kind)

Ik vind niemand wordt zomaar gestoken of er gebeurt zomaar iets met je. Er moet gewoon een reden zijn. (Jongere)

Hoewel de kinderen en jongeren die zijn gesproken meestal geen contact lijken te hebben met de jongeren die messen bij zich dragen, zijn sommige kinderen toch soms bang. Ze durven niet tegen hun school of ouders te zeggen dat er kinderen met messen zijn, omdat ze dan bang zijn bedreigd te worden.

Heb je weleens een mes gezien op school?

Ja, ik ben bang dat als ik wat zeg dat ze dan iets met me gaan doen. (Kind)

Opvallend is hoeveel kinderen en jongeren een situatie beschrijven waarin zij zelf of een leeftijdgenoot betrokken zijn geweest bij een incident met een mes. Het op zak hebben van messen lijkt onder zowel kinderen als jongeren en zowel op school als daarbuiten een onderwerp dat breed leeft.

Ja, ik heb dat ook zo gevoeld, een jongen in de bus neemt [hem] ook de bus in en dan laat hij het [mes] zien en dan denk ik dat hij me gaat steken. (...) We zaten in de bus en hij zei je moet je mond houden en toen had hij het mes gepakt en wilde zo bijna in mijn been steken. (Kind)

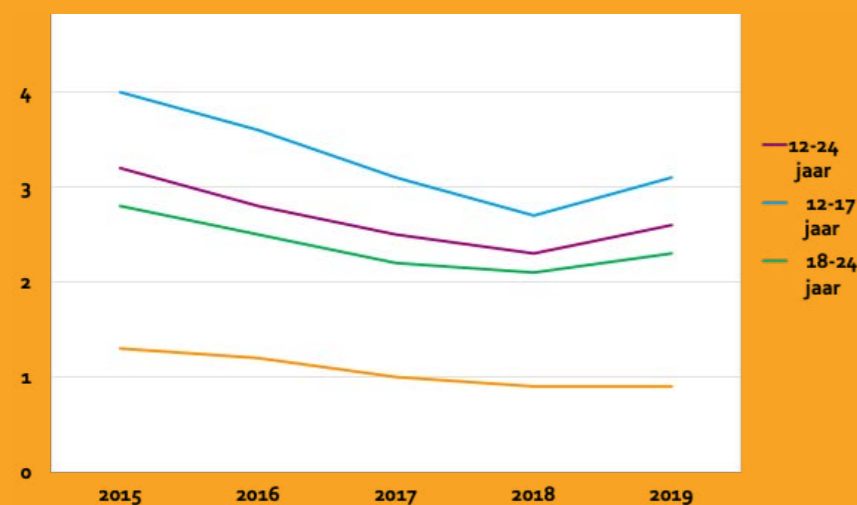
Ik hoor van vrienden dat het echt heel erg slecht gaat. Een vriend van mij zit op kookschool en die messen raken heel snel kwijt. Vervolgens wordt er dan bedreigd dat er wordt gestoken. Of er wordt gewoon ingebroken bij het keukentje. Ja, dat is best wel gestoord. (Jongere)

Ik heb wel eens messen op school gezien, soms [is er een] kluisjescontrole en politie komt langs en dan zie je dat ze wel al de politie zien en dan snel weg doen. Ik ken zelf veel mensen die wel hebben en het gebruiken voor het “droppen”. Op elke school heb je wel messen.

Wat is dat [droppen]?

Dan gaan ze kinderen uit laten kleden en alles van diegene stelen en dat is dan bij iemand die je niet mag. Dan moet je alles inleveren en diegene die het doet is dan gewapend. (Jongere)

Eén op de twintig jongeren (15 t/m 18 jaar) zegt zelf in de afgelopen 12 maanden iemand te hebben aangevallen, mishandeld of daarmee te hebben bedreigd. Na een jarenlange daling van de jeugdcriminaliteit, is er in 2019 voor het eerst weer een toename geregistreerd. Zuidoost is daarvan uitgezonderd, daar daalde de jeugdcriminaliteit van 4,5% naar 3,8%. (Bron: OIS, 2020)

f. Drill rap

Het luisteren van drill rap hangt volgens kinderen en jongeren soms samen met het dragen en gebruiken van messen. De drill rap zou sommige jongeren aansporen om messen te gebruiken om te dreigen of geweld te gebruiken.

Ik merk dat hoe vaker zij naar drill rap luisteren hoe vaker ze messen gebruiken en meer willen uitproberen. (Jongere)

Er zijn echter ook jongeren die aangeven dat drill rap een trend is, waar niet per se messen aan te pas hoeven te komen. Jongeren die meedoen met drill rap hebben volgens deze jongeren ook niet altijd de intentie om geweld op te zoeken.

Ik ken mensen die drill rap doen maar ze willen niet dat mensen met messen lopen het is gewoon een trend. (Jongere)

Je kunt niet een kind verbieden om naar drill rap te luisteren. (...) Zolang kinderen bezig zijn met dingen die ze leuk vinden dan doen ze niks. Je hebt ook brave kinderen maar ze luisteren wel naar drillrap (...) omdat iedereen het luistert. (Jongere)

g. Verschil tussen buurten

Door verhalen over diverse buurten en incidenten die zich daar hebben afgespeeld, voelen sommige kinderen en jongeren zich in bepaalde buurten onveilig. De ervaring van de kinderen en jongeren is dat ze zich vooral bang voelen in de Bijlmer en andere buurten in Amsterdam Zuidoost (Ganzenhoef, Kraaiennest, Amsterdamse Poort, Holendrecht). Ze geven aan zich onveilig te voelen doordat (ze hebben gehoord dat) er veel gevaarlijke mensen rondlopen en er meer incidenten gebeuren dan in andere wijken.

Het lijkt alsof deze gevoelens van onveiligheid vooral zijn ontstaan door verhalen die de kinderen en jongeren hebben gehoord van anderen.

Ik merk het wel op straat maar er gebeurt niks met mij. Als ik hoor dat iemand is doodgeschoten gaat het mij niet gelijk beïnvloeden of zo. Het kan zijn dat ik bijvoorbeeld gevaar loop, maar ik ben niet iemand die echt met mensen in de Bijlmer omgaat. (Kind)

In elk deel is een ander soort jongere. In Nieuw-West en Zuidoost dat zijn andere gevaren. Nieuw-West is meer sexting en gebruiken van social media. Centrum en Zuid is dan meer drugs aanwezig en geweld. (Jongere)

Een enkele keer wordt gesproken vanuit eigen ervaringen in verschillende wijken, doordat een jongere bijvoorbeeld in twee wijken heeft gewoond of een vriend(in) in een andere wijk woont waar samen wordt afgesproken. Jongeren die zelf in de wijken wonen die door andere jongeren als minder veilig worden ervaren (zoals Zuidoost) lijken minder verschil tussen de wijken te ervaren.

h. In het donker

Slechts enkele kinderen en jongeren benoemen dat zij zich onveiliger voelen als het donker is. De kinderen en jongeren die hier over beginnen noemen het donker tevens vaak in combinatie met andere factoren die hun veiligheidsgevoelens beïnvloeden, zoals enge mensen. Wel geven meerdere kinderen en jongeren aan dat ze in het donker niet meer de straat op gaan of mogen, of bepaalde routes 's avonds niet nemen omdat het slecht verlicht is. Kinderen en jongeren geven bovendien aan het fijn te vinden als er meer verlichting zou zijn. Eén jongere geeft aan zich dan ook veiliger te voelen.

Het is mogelijk dat het geringe aantal onveiligheidsgevoelens in het donker zo laag is doordat het donker veelal wordt vermeden. Kinderen en jongeren geven aan 's avonds niet alleen over straat te gaan, thuis te blijven of slecht verlichte delen van de stad te vermijden. Het zou kunnen dat ze hierdoor geen of minder negatieve ervaringen hebben met het donker.

Ik ga met OV naar school en vorig jaar ging ik met de fiets. Het is veiliger. Ik moest eerst fietsen waar mensen gestoken worden. Het is daar echt donker. Heel donker. Ik voelde me onveilig. Eigenlijk bleef ik gewoon binnen vooral als het donker was. (Jongere)

Ik zat op scouting bij Slotterplas en iedereen fietste de andere kant op, en ik moest als enige alleen fietsen en van mijn moeder mocht ik dan niet in mijn eentje naar Slotterplas fietsen om acht of negen uur. Het is niet zo goed verlicht en er zijn ook niet veel mensen dus dan merk ik wel dat het lastiger is. (Jongere)

Er is geen goed licht. Als er goed licht zou zijn, zou ik me veiliger voelen. Dan heb je beter zicht. Ik fiets daar langs de Amstel. (Kind)

Na 18:00 uur ga ik niet naar buiten. Hier wordt er ook vaak gevochten en dat is eng, want je wilt er niet inmengen. (Kind)

i. Straatcoaches

De meeste kinderen en jongeren hebben wel eens een straatcoach gezien. Vooral bij winkelcentra beschrijven ze dat er straatcoaches aanwezig zijn. Veel kinderen en jongeren geven aan het goed te vinden dat straatcoaches er zijn, maar dat de uitvoering en aanwezigheid beter kan. De wens die herhaaldelijk wordt uitgesproken is dat straatcoaches niet alleen bij het winkelcentrum blijven staan, maar dat zij zich verder zouden moeten verspreiden door de gehele wijk. Kinderen en jongeren denken dat de zichtbaarheid van straatcoaches kan helpen, zodat zij hen direct kunnen aanspreken als incidenten zich voordoen. Ook denken ze dat incidenten minder snel voor zullen komen, omdat bekend is dat de straatcoaches connecties hebben met de politie. Er zijn echter ook jongeren die aangeven dat het fijn is als straatcoaches los worden gezien van de politie, omdat ze bij politie snel het gevoel hebben dat ze iets verkeerd hebben gedaan. Een straatcoach is ten opzichte van de politie een toegankelijk en vertrouwelijk figuur, die mogelijk meer kan bereiken dan politie die als eng wordt ervaren.

De gemeente zou meer mensen kunnen inzetten en meer verlichting. Ik had laatst in Beatrixpark, [toen] moest ik voor een vak tekenen en een man wilde vechten met ons en werd boos maar we wisten niet eens waarom en er was niemand om te helpen.
(Jongere)

[Met straatcoaches,] dan word je niet snel bang. Soms zie je politie dan denk je van wat heb ik gedaan? Ik ben bang en dan denk ik oh nee zij komen voor mij. (Jongere)

j. Klimaat

Enkele kinderen noemden ook het klimaat als een oorzaak voor gevoelens van onveiligheid. Zij zeggen er wakker van te liggen en paniek te krijgen als ze (te veel) denken aan het klimaat.

Het klimaat is nu een groot probleem, er komt te veel plastic, het ijs smelt [en] Nederland is een polder. (Kind)

Een andere jongere zegt zich geen zorgen te maken om het klimaat, omdat hij er geen invloed op heeft.

Ik maak me geen zorgen over het klimaat. Dat laat ik over aan de volwassenen en activisten. Ik denk er wel over na, over de dieren en het koraal. Maar ik kan er niet veel aan doen. (Jongere)

k. Sexting en social media

Social media wordt door enkele kinderen en jongeren ervaren als een middel waar volwassenen weinig zicht op hebben, waardoor er makkelijk misbruik van kan worden gemaakt. Zo beschrijven ze dat bij fysieke ruzies op school snel wordt ingegrepen, maar dat er veel minder toezicht is indien online ruzie wordt gemaakt. Op groepsapps van bijvoorbeeld een klas is vaak geen controle door volwassenen. Enkele keren wordt er via sociale media bedreigd, maar niet alle kinderen en jongeren lijken zich hierdoor ook onveilig te voelen.

Soms appten we ook met elkaar en dan werd hun telefoon afgepakt en dan ging iemand FaceTimen in de groepsapp, waarin dan stond: ik ga jullie allemaal in elkaar slaan.

Oké (...) en voelen jullie je dan ook bedreigd?

Oh nee, we negeren ze gewoon. Ze doen het toch niet. (Jongere)

Sexting lijkt een specifieke vorm van cyberpesten, waarbij meisjes worden gevraagd of uitgedaagd om seksueel getinte content te sturen.

Ik denk dat meisjes meer slachtoffers zijn van sexting dan jongens, jongens komen er mee weg. Het begint bij een stukje aandacht. Het zijn kwetsbare meisjes die geexposed⁵ worden op internet als een soort slet.
(Jongere)

Een jongere legt uit dat sexting in sommige buurten meer voorkomt dan in andere buurten. Zo ervaart zij dat sexting in Nieuw-West een groter probleem is, terwijl in het centrum en Zuid meer gevaren als drank en drugs een grotere rol spelen.

Kanttekening bij het aankaarten van sexting en social media is dat in slechts vier gesprekken dit onderwerp door kinderen, jongeren of hun ouders wordt genoemd.

Eén op de tien 15-18 jarige Amsterdammers geeft aan zelf te maken hebben gehad met online pestgedrag.
(Bron: OIS, 2020)

⁵ Exposed is een term die jongeren gebruiken voor het ontmaskeren van een persoon die te zien is in een seksueel getinte foto of video.

5.2 SPECIFIEKE UITKOMSTEN KWETSBARE DOELGROEPEN

a. LHBTIQ+

Een groot deel van de gesproken LHBTIQ+-jongeren geeft aan zich even (on)veilig te voelen als andere Amsterdamse jongeren. Zij noemen daarbij grotendeels dezelfde gevaren waar ze mee te maken hebben. Enkele LHBTIQ+-jongeren noemen ook gevaren die specifiek te maken hebben met het feit dat zij LHBTIQ+ zijn. Er wordt in dat geval gesproken over onveilige gevoelens door verbaal en non-verbaal geweld. Door verhalen over aanvallen op deze groep voelen zij zich soms ook onveilig en bang. Hoewel de jongeren niet altijd aangeven zich ook onveilig te voelen door het geweld, noemen meerdere jongeren dat ze wel eens worden uitgescholden.

Het helpt als scholen een Gender and Sexuality Alliance (GSA) hebben ingericht. Leerlingen die zich hierbij aansluiten willen dat iedereen op school de vrijheid heeft om te zijn wie hij of zij wil zijn.

Laatst op school bij mij was er een haatgroep aangemaakt voor een jongen die bij mij op school zit, die ook bij de GSA zit, die openlijk een gay is. Er zijn dingen geroepen zoals [scheldwoord, red.] en dat soort dingen en allemaal in de groepsapp. Gelukkig had hij wel de GSA die hem soort van opving. (Jongere)

Aangegeven wordt dat het (verbale) geweld het meest voorkomt als er sprake is van een groepsverband en/of een lager schoolniveau waar kritisch denken niet wordt aangeleerd. Er is onder de LHBTIQ+-jongeren daarom behoefte aan meer voorlichting en informatie voor alle kinderen en jongeren, om acceptatie te vergroten en daarmee de kans op geweld te verkleinen.

Worden jullie door medeleerlingen en docenten geaccepteerd zoals je bent?

Nee. (Jongere)

Nee. (Jongere)

Bij VWO word je meer geaccepteerd dan havo en vmbo. (Jongere)

Uit landelijk onderzoek van Movisie blijkt dat LHBTIQ+ leerlingen meer risico lopen op het ervaren van geweld dan heteroseksuele leerlingen. Ook worden zij vaker gepest, zowel online als in persoon. De helft van de LHBTIQ+ jongeren heeft in het afgelopen jaar een negatieve reactie gekregen over zijn of haar seksuele voorkeur. Zij hebben daarnaast vaker te maken met seksueel ongewenst gedrag. (Bron: OIS, 2020)

b. Kinderen en jongeren in armoede

De kinderen en jongeren die in armoede leven hebben in de gesprekken niet aangegeven specifieke gevaren of benadeelde situaties wat betreft protectie te ervaren. Hoewel zij zich ook soms onveilig voelen, incidenten hebben meegemaakt, en wensen en behoeften hebben als het aankomt op protectie, koppelen zij dit niet aan hun specifieke situatie. De ervaringen met bescherming en veiligheid van de kinderen en jongeren uit deze kwetsbare doelgroep lijken daardoor vergelijkbaar met de ervaringen zoals beschreven in voorafgaand hoofdstuk.

c. Gevluchte en/of ongedocumenteerde kinderen en jongeren

Kinderen en jongeren die gevlucht zijn uit een ander land lijken zich veiliger te voelen dan andere jongeren in dezelfde wijken. Ze beschrijven dezelfde situaties en gebeurtenissen met bijvoorbeeld enge mensen, messen en criminaliteit, maar vertellen hier pas over als er specifiek naar gevraagd wordt. Wanneer het thema protectie wordt besproken benoemen de kinderen en jongeren vaak dat ze zich veilig voelen en ze geen gevaar lopen.

Het gevoel van veiligheid lijkt samen te hangen met hun verleden in een soms onveilig herkomstland, waardoor Amsterdam relatief veilig aanvoelt voor deze kinderen en jongeren. Indien de kinderen en jongeren zelf niet betrokken zijn bij een incident in Amsterdam, lijken ze zich niks aan te trekken van enge mensen, messen en criminaliteit.

Hij heeft meer dingen dan dit gezien, daarom is dit gewoon geworden. (Voogd jongere)

Ja, ik heb een mes gezien maar dat is normaal toch. Bij ons is het normaal, maar ik weet niet of het in Nederland of Europa normaal is. (Jongere)

Ik geef Amsterdam een 8, omdat als ik kijk naar mijn eigen land dan is Amsterdam veiliger. (Jongere)

Wel geven ongedocumenteerde jongeren aan zich snel onveilig te voelen in situaties waar de politie bij betrokken is of kan worden. Omdat zij geen papieren hebben, proberen zij de politie te allen tijde te ontwijken. Ook houden zij zich daarom afzijdig van jongeren die zich bezig houden met criminaliteit.

Wat vind jij het grootste gevaar of het grootste risico dat je in Amsterdam loopt?

Dat de politie mij aanhoudt. (Jongere)

5.3 WAT WILLEN DE KINDEREN EN JONGEREN?

Straatcoaches verspreid door de wijk

Zoals beschreven noemen kinderen en jongeren dat straatcoaches zich meer zouden moeten verspreiden door de wijk, zodat zij kunnen ingrijpen bij incidenten indien nodig. Ze geven bovendien aan zich dan ook veiliger te voelen en verwachten dat incidenten hiermee voorkomen kunnen worden.

Voorlichting en bewustwording

Over diverse onderwerpen en mogelijke gevaren wordt door kinderen en jongeren voorlichting en bewustwording genoemd om dit te voorkomen of verminderen. Zo ervaren kinderen en jongeren dat zij zelfverzekerder zijn geworden door trainingen die informatie geven over onder andere sexting, cyberpesten en social media. Ook bewustwording wat betreft (de gevolgen van) drill rap en steekpartijen lijkt sommige jongeren effectief om geweld tegen te gaan. Bovendien is onder LHBTIQ+ jongeren behoefte aan meer voorlichting over gender en seksualiteit, om stereotypen en geweld tegen te gaan en begrip te bevorderen. Diverse kinderen en jongeren wensen dus meer informatievoorziening en bewustwording in de vorm van voorlichting, om zo goed mogelijk beschermd te worden tegen gevaren en risico's waar zij mee te maken hebben.

De reden dat ik niet [aan sexting] doe is omdat ik zelfverzekerd ben en meisjes kunnen weerbaar worden gemaakt door voorlichting. (Jongere)

Bewustwording, dus bewust maken van de gevolgen [van drill rap en met messen lopen]. Kinderen meer bewust maken van de gevaren van zo'n drill rap. (Jongere)

Verlichting

Veel kinderen en jongeren geven aan in het donker niet meer de straat op te gaan. Dit komt deels omdat hun ouders hen deze restrictie hebben opgelegd, als ook door hun eigen gevoel van onveiligheid in het donker. Meerdere kinderen en jongeren geven aan dat ze verwachten zich veiliger te voelen als het op straat beter verlicht is.

Minder enge mensen op straat

De meeste gevoelens van onveiligheid onder kinderen en jongeren zijn vanwege de aanwezigheid van enge mensen. Hoewel deze wens niet direct wordt uitgesproken, lijken de meeste kinderen en jongeren zich belemmerd te voelen om alleen of 's avonds de straat op te gaan vanwege enge mensen.

Minder jongeren met messen op zak

Kinderen en jongeren geven niet concreet aan dat zij behoefte hebben aan minder messen onder jongeren. Toch blijkt uit de gesprekken dat ze er moeite mee hebben dat zoveel jongeren messen bij zich dragen. Zoals is beschreven, lijken veel gevoelens van onveiligheid en incidenten te maken te hebben met dit onderwerp. De relatie met drill rap wordt hierbij genoemd, als ook de angst om over de aanwezigheid van messen te spreken met volwassenen.

6. PARTICIPATIE

Participatierechten zijn rechten die gaan over het luisteren naar, informeren van en betrekken van kinderen. Kinderen moeten hun mening kunnen geven over zaken die hen aangaan; afhankelijk van de leeftijd en ontwikkeling van het kind.

Over protectierechten werden -onder andere- de volgende vragen aan kinderen en jongeren gesteld:

- **Wat wil je hierover vertellen?**
- **Geef eens een voorbeeld van dat er echt goed naar je mening is geluisterd. Hoe, wat, waar, met wie, waarom?**
- **Geef eens een voorbeeld van dat er niet goed naar je mening is geluisterd. Hoe, wat, waar, met wie, waarom?**
- **Heb jij het idee dat er goed naar jou wordt geluisterd? Leg uit.**
- **Heb je het idee dat je echt invloed hebt op grote beslissingen in je leven? Leg uit.**
- **Heb je het idee dat je voldoende informatie hebt over belangrijke beslissingen? Leg uit.**
- **Heb je het idee dat er over het algemeen goed naar jongeren in Amsterdam wordt geluisterd? Leg uit.**

6.1 WAT ZEGGEN DE KINDEREN EN JONGEREN?

a. Algemeen

Eenzijds is gebleken dat kinderen en jongeren weinig ervaring hebben met inspraak en participatie. Zij weten vaak niet wat deze termen inhouden. Anderzijds geven kinderen en jongeren aan dat zij de kans krijgen om hun mening te geven en zich over het algemeen gehoord te voelen. Kinderen vertellen dat er naar hen wordt geluisterd en dat ze zich begrepen voelen door de volwassenen om hen heen. Ouders van jonge kinderen (0-8 jaar oud) geven aan dat zij het belangrijk vinden dat kinderen mee mogen praten, maar dat ze zich tegelijkertijd afvragen of ze dat durven.

Ja, ik vind het heel goed dat er gekeken wordt naar wat zij ervaren, omdat wij als volwassenen vaak beslissingen maken voor kinderen. Kinderen die mee kunnen praten vind ik alleen maar goed, kinderen mogen vaker ook meepraten met inrichten van schoolpleinen. Ik vind dat kinderen veel moeten kunnen meepraten als het gaat over buitenspeelplekken en pesten hoe ze daar zelf ernaar kijken en misschien hoe dat voorkomen kan worden. (Ouder)

Vooraf jongeren geven aan betrokken te worden bij belangrijke beslissingen in hun leven. Het meest genoemde voorbeeld is het mogen kiezen welke middelbare scholen op de voorkeurslijst worden geplaatst. Over andere onderwerpen praten jongeren ook mee, maar of ze serieus worden genomen is een ander verhaal. Daar hebben veel jongeren hun twijfels over. Vaak wordt er niet teruggekoppeld wat er wordt gedaan met hun ideeën. In sommige gevallen is het duidelijk dat er niets mee wordt gedaan. Opvallend is dat veel kinderen buiten school en hun eigen gezin niet weten waar ze naar toe zouden kunnen gaan met hun ideeën en meningen.

Ik vind niet dat er naar de gemiddelde jongere in Amsterdam geluisterd wordt, het is meer wie het hardst schreeuwt, die wordt gehoord. (Jongere)

Kinderen geven dus aan dat door hun eigen (familie-)omgeving vaak naar hen geluisterd wordt. Daar staat tegenover dat zij geen voorbeelden geven van collectieve participatie. Als een beslissing een hele groep aangaat lijken kinderen minder mogelijkheden te hebben tot inspraak.

b. School

De meeste kinderen en jongeren ervaren dat er goed naar hen wordt geluisterd op school. Kinderen weten de leerkracht en jongeren hun mentor, decaan of zorgcoördinator te vinden als ze hun nodig hebben. Kinderen en jongeren geven aan dat ze op school gestimuleerd worden om met elkaar in discussie te gaan. Ouders van jonge kinderen (0-8 jaar oud) hebben ook het idee dat kinderen uit deze leeftijdscategorie worden gehoord. Een klein aantal kinderen voelt zich niet gehoord op school maar dit zijn er niet veel. Daartegenover staat een grotere groep jongeren die zich niet gehoord voelt op school. Eén jongere gaf aan dat hij denkt minder goed gehoord te worden door zijn meester vanwege zijn huidskleur.

Ze vonden het raar dat ik een commissie wilde opstarten, mijn mentor zei 'ga dat in jouw eigen land maar doen'. (Jongere)

Als het gaat om formeel georganiseerde collectieve participatie binnen scholen noemen de meeste kinderen en jongeren de leerlingenraad. De meningen verschillen over of er goed naar de leerlingenraden wordt geluisterd. Daarnaast wordt door een groep jongeren de jongerenrechtbank genoemd als een manier waarop leerlingen zelf mee mogen bepalen over oplossingen voor conflicten binnen de school.

Die jongerenrechtbank lost kleine conflicten op tussen de leerlingen. Bijvoorbeeld bij een schorsing of als er iets is gebeurd dan lossen zij dat op. Alle scholen moeten dat hebben. Ook degene die de ruzie niet start, krijgt naast de starter een time-out. Ook indien ergere dingen worden gedaan/gezegd krijg je een time-out. Het helpt want je kan dan je verhaal vertellen. En misschien zijn er kinderen die afweten van je verhaal en zij kunnen jouw verhaal bevestigen. (Jongere)

c. Thuis

Veel kinderen en jongeren ervaren dat er goed naar hen wordt geluisterd door hun ouders. Ouders luisteren naar de behoeften die kinderen en jongeren hebben in hun vrije tijd, over schoolgerelateerde zaken maar ook als het gaat om behoeften rondom wonen. Jongeren geven aan dat ze mee mochten beslissen over naar welke middelbare school ze zouden gaan. Een kleiner groepje jongeren voelt zich niet serieus genomen door zijn/haar ouder(s) en zegt dat zij om die reden bewust bepaalde dingen niet bespreken. Dit leidt in sommige gevallen tot situaties waarin het kind geen hulp durft te vragen voor serieuze problemen.

Ik bespreek bewust niet dingen met mijn ouders, omdat het vanuit hun referentiekader vaak dingen zijn die slecht zijn, die ik wel weer wil. Ik mag niet logeren met jongens maar dat vind ik onzin want ik heb een vriend. Dan wordt er echt niet naar me geluisterd. Ik denk dan het is mijn leven en ik mag het leiden hoe ik het wil leiden. Ik denk dan ik mag het niet maar ik doe het toch. Vrienden van mij mogen blowen thuis en dat doen ze niet vaak. Mensen die het niet mogen doen het vaker. (Jongere)

d. Organisaties

Het is belangrijk voor kinderen en jongeren dat, als hen om hun mening wordt gevraagd, er ook daadwerkelijk iets mee gedaan wordt. Jongeren hebben soms de ervaring dat hun mening wordt gevraagd door organisaties, maar ze zien vervolgens niets terug van hun inbreng. Dit leidt tot teleurstelling.

Of wij dingen kunnen bedenken: activiteiten voor jongeren en wij besloten te koken en dansen en voetbal. Er is niks van overgenomen helemaal niks. Niet koken en niet dansen. (Kind)

Ook binnen de jeugdhulp hebben jongeren de ervaring dat ze veel moeten vertellen, maar weinig terug zien van hun inbreng in de behandeling. De volgende quote laat zien hoe een kind deze gesprekken met veel verschillende professionals ervaart.

En heb jij zelf ook gesprekken met de mensen zoals Veilig Thuis en Samen doen?

Met heel veel mensen. Ik denk 7 of 8 mensen. Ze luisteren dan geven ze het door en dan komt er weer iemand anders en het duurt heel lang. (Kind)

e. Gemeente

Kinderen en jongeren geven aan goede ideeën te hebben die ze zouden willen realiseren in Amsterdam. Sommigen weten waar of bij wie ze hiermee terecht kunnen, anderen weten dit niet. Door een betere informatievoorziening over de mogelijkheden op dit gebied, zou het volgens jongeren al veel duidelijker kunnen worden. Sommige jongeren vinden dat zij onvoldoende invloed hebben op beleid dat hen aangaat.

Ik weet wel dat er met de milieustaking niet veel wordt gedaan. Over klimaatverandering wordt niet echt goed geluisterd. (Jongere)

Kinderen hebben ervaring met de gemeente die bewoners betreft bij de inrichting van speeltuinen en schoolpleinen. In sommige gevallen mochten kinderen hier niet over meepraten en ouders wel, dit werd als oneerlijk ervaren. Andere kinderen benoemen juist dat zij wél mee mochten praten over hoe de speeltuinen er bij hen uit moesten komen te zien. Kinderen keken hier positief op terug. Ook ouders van jonge kinderen (0-8 jaar oud) hebben het gevoel dat hun kinderen worden gehoord door de gemeente.

Wat bij mij in de buurt was, vond ik heel goed. Was een best wel groot plein met een heel klein speeltuintje met bomen enzo. Dus toen werd er een bord neergehangen met: wat wilt u dat komt in de speeltuin? Toen zeiden heel veel mensen dat ze een trampoline of schommel wilden. Een trampoline konden ze niet regelen dus toen is er een schommel gekomen en dat is een best wel groot succes ook. (Kind)

Kinderen die actief betrokken zijn bij de Gemeente Amsterdam, bijvoorbeeld door een kidscoalitie in hun stadsdeel, geven aan dat er echt naar hun ideeën wordt geluisterd en er bekeken wordt in hoeverre het haalbaar is. Wel vragen deze politiek actieve kinderen zich af in hoeverre er naar andere kinderen wordt geluisterd, die minder goed weten waar ze terecht kunnen met ideeën of waar ze informatie kunnen vinden over de zaken die hen aangaan. Er is ook gesproken met twee kinderen die deel uitmaken van de kinderraad. Zij weten nog niet of er

ook echt naar ze geluisterd gaat worden door de gemeente, ze ervaren dat het opstarten van de kinderraad moeizaam verloopt.

Een jongere merkt op dat er veel manieren zijn voor kinderen om politiek actief te zijn maar dat er minder mogelijkheden zijn voor jongeren van 12 tot 18 jaar oud.

Je ziet wel dat er een kinderburgermeester en kinderraad is. Dat is meer voor basisschoolkinderen maar voor grote groep is een gat van 12 tot 18 jaar. (Jongere)

Een jongere opperde het idee van een jongerenburgermeester:

Het hoeft niet iemand te zijn die zo invloedrijk is als Femke Halsema maar iemand die wel invloed heeft en de stem van jongeren laat horen binnen de gemeente. (Jongere)

6.2 SPECIFIEKE UITKOMSTEN KWETSBARE DOELGROEPEN

a. LHBTIQ+

LHBTIQ+ jongeren schetsen verschillende ervaringen als het gaat om participatie. Een aantal jongeren geeft aan dat er goed naar ze wordt geluisterd op school. Sommige jongeren zijn deelnemer van de Gender and Sexuality Alliance (GSA) van hun school. Zij ervaren soms dat hun school niet wil luisteren naar de ideeën van de GSA. Zo zou er meer voorlichting over LHBTIQ+ gegeven moeten worden.

Ik was bij een bespreking met de GSA en daar liep een leraar langs en die zei van 'oh wat is dit?' En ik zei dit is de GSA de vertegenwoordiger van de LGBT en hij zei van 'oh ja dat is eigenlijk ook alleen maar bullshit he?' En toen is hij weer weggelopen. (Jongere)

De meeste jongeren worden thuis geaccepteerd zoals ze zijn. Een enkeling voelt zich niet serieus genomen door zijn gezin.

Het was zelfs moeilijk geweest om aan mijn eigen broertje uit te leggen waar ik precies op viel. Ook aan mijn vader

soms want hij gelooft bijvoorbeeld niet dat het een ding is, hij is van 'je bent gewoon een man of een vrouw en alles wat daartussen gezet wordt dat is gewoon niet waar'. (Jongere)

LHBTIQ+ jongeren geven over het algemeen aan dat er goed naar hen wordt geluisterd door organisaties en de gemeente Amsterdam.

Er is bijvoorbeeld een verzorgingshuis in het centrum, hebben we een evenement georganiseerd, zitten veel roze ouderen. Om onze verhalen te delen. Ook organisaties, bedrijven en lokale organisaties doen ook mee, en omarmen dit. (Jongere)

b. Kinderen in armoede

Kinderen in armoede ervaren geen verschillen op het gebied van participatie in vergelijking tot andere kinderen.

c. Gevluchte en/of ongedocumenteerde kinderen

Gevluchte kinderen ervaren dat zij inspraak hebben. Sommige gevluchte kinderen geven aan dat ze terug willen naar het land van herkomst maar ze begrijpen dat dat niet kan.

Ja, ik kan inmiddels meepraten en meedoen en ik luister en ik ben dankbaar. (Jongere)

Op school wordt er geen aandacht gegeven aan wat specifiek gevluchte jongeren nodig hebben terwijl ze dat wel zouden willen.

Wordt er veel aandacht besteed aan iemand cultuur, gewoontes en behoeftes van jullie? Wordt er wel eens gevraagd wat je zal willen hier op school?

Nee, nee.

Jij niet? Zouden jullie dat willen?

Wie wil dat niet? Iedereen wil zijn stem laten horen toch? (Jongere)

Eén kind geeft aan dat hij naar een bepaalde school wil gaan omdat daar meer Nederlandse kinderen zijn waar hij Nederlands van zou kunnen leren maar daar wordt (nog) niet naar geluisterd.

Ik wil niet op deze school zitten. Ik heb veel vrienden daar die met mij Arabisch praten, ik wil Nederlands leren en daarom naar een andere school. Ik wil naar andere klas en dat heb ik zeg tegen de juf gezegd maar ik moet wachten. (Jongere)

6.3 WAT WILLEN DE KINDEREN EN JONGEREN?

In de gesprekken met kinderen en jongeren komen de volgende adviezen naar boven.

Koppel terug wat je met de input van kinderen en jongeren hebt gedaan

Kinderen en jongeren willen een terugkoppeling krijgen over wat er is gedaan met hun ideeën. Zo lang dit niet gebeurt, blijft het onduidelijk voor hen of er écht naar hen wordt geluisterd.

Verbeter de informatievoorzieningen voor kinderen en jongeren

Kinderen en jongeren raden de gemeente aan om de informatievoorzieningen te verbeteren. Veel kinderen en jongeren weten op dit moment nog niet waar ze informatie die belangrijk is voor hen kunnen vinden. Als ze hulp nodig hebben vragen ze het op school, als daar geen antwoord komt weten ze niet hoe verder. Daarnaast weten ze ook niet waar ze naar toe kunnen met goede ideeën, en hoe ze die kunnen realiseren.

Voer de Jongerenrechtbank in op alle scholen

De jongeren die momenteel op school met een jongerenrechtbank werken zijn daar erg enthousiast over. Hun aanbeveling voor de stad is om dit door te voeren op alle scholen.

Geef jongeren meer invloed op het beleid dat hen aangaat

Jongeren vinden dat ze onvoldoende invloed hebben op het beleid dat hen aangaat. Het klimaatbeleid wordt hierbij als concreet voorbeeld genoemd.

Ook wordt opgemerkt dat kinderen wel de kans krijgen om hun stem te laten horen als ze die mogelijkheid actief opzoeken. Kinderen worden in de gemeente vertegenwoordigd door een kinderburgermeester. Voor jongeren bestaat op dit moment nog geen vertegenwoordiger.

7. PROVISIE

Provisierechten zijn rechten die gaan over wat een kind nodig heeft om goed te kunnen leven, zich te kunnen ontwikkelen en om veilig op te groeien. Zoals het recht op een veilige plek om op te groeien, het recht op onderwijs, gezondheidszorg en ruimte om te spelen.

Over provisierechten werden - onder andere - de volgende vragen aan kinderen en jongeren gesteld:

Kies 3 thema's waar jij het over wil hebben.

- **wonen**
- **school**
- **gezondheidszorg**
- **werk**
- **dingen te doen in je vrije tijd zoals sport, muziek, hobby's**
- **plek om te spelen en te zijn**
- **hulp als dingen niet zo makkelijk gaan**
- **....**

- **Hoe ervaar je (dit thema) in Amsterdam?**
- **Geef eens een voorbeeld van een moment dat je te maken hebt met (dit thema) in Amsterdam?**
- **Heb je het idee dat (dit thema) goed is geregeld in Amsterdam? Leg uit.**

7.1 WAT ZEGGEN DE KINDEREN, JONGEREN EN OUDERS?

a. Algemeen

Er is gevraagd aan de kinderen, jongeren en ouders hoe het is om in Amsterdam op te groeien/ op te voeden. In het algemeen vinden kinderen, jongeren en ouders wonen in Amsterdam prettig omdat er veel te doen is. Het is over het algemeen gezellig met zoveel verschillende mensen en culturen, en de meeste respondenten voelen zich thuis in Amsterdam. Er zijn veel voorzieningen die worden gewaardeerd door kinderen, jongeren en ouders.

Wij gaan vaak naar het park toe. Dat is heel fijn, en de speeltuin, iedereen spreekt elkaar wel aan. Ik vind het ook heel leuk dat je in een grote stad zit, dat je ook naar het museum kan, of naar toneel. Er is van alles. (Ouder)

Ik ben overal tevreden over. Er zijn winkels enzo. Er ontbreken niet echt dingen. Er zijn genoeg eetplekken. Er is een nieuwe bioscoop daar. Genoeg supermarkten enzo. (Kind)

De gezellige drukte van de stad heeft ook een keerzijde. Ouders vertellen dat hun kinderen soms geen rust kunnen vinden en overprikkeld raken in de drukke stad. Er is weinig ruimte om vrij te spelen omdat men dicht op elkaar leeft, en het verkeer druk is. Kinderen vertellen hier soms last van te hebben. Ook wordt er door meerdere kinderen en jongeren geklaagd over het toerisme en de vele toeristen. Jongeren ervaren veel druk qua dagbesteding; school, huiswerk, bijbaantjes en sporten zorgen voor een druk leven waarin door een groot deel van de jongeren stress wordt ervaren.

De vele voorzieningen die Amsterdam rijk is, kunnen niet door iedereen worden gebruikt of bezocht. De toegang ertoe wordt bepaald door geld; of men budget heeft voor vervoer, toegangsprijzen of lidmaatschapsbijdragen et cetera. Veel kinderen en ouders vertellen dat er geen geld is voor sport of culturele activiteiten.

Uitjes kosten geld, vooral met drie kinderen. We hadden ook een uitje naar Artis maar heel veel geld. (Ouder)

b. Vrije tijd

Kinderen, ouders en jongeren hebben veel verteld over wat ze doen in hun vrije tijd en over welke mogelijkheden de stad Amsterdam hen biedt om de vrije tijd door te brengen. Het beeld dat uit de gesprekken komt is dat er heel veel te doen is in Amsterdam, maar dat de voorzieningen niet voor iedereen even toegankelijk zijn. De toegang tot voorzieningen wordt bepaald door enerzijds financiële ruimte (kunnen de activiteiten en/ of de reis ernaar toe betaald worden door het gezin?) en anderzijds

door informatie. Ouders en kinderen weten vaak niet wat er in hun omgeving te doen is, en op welke manier dit bekostigd wordt of kan worden (bijvoorbeeld via de Stadspas of gratis activiteiten in een buurthuis).

Het aantal kinderen dat lid is van een vereniging anders dan een sportvereniging (denk hierbij aan de scouting, schaakclub of toneelvereniging) stijgt naarmate kinderen ouder worden. Ongeveer 14% van de 5-jarigen is lid van een dergelijke vereniging en ongeveer 33% van de 10-jarigen. Ook hier geldt dat kinderen met een westerse migratieachtergrond vaker deel uitmaken van een vereniging dan kinderen met een niet-westerse migratieachtergrond. Dit heeft te maken heeft met de sociaaleconomische status van de ouders. (Bron: GGD zie OIS, 2020)

Speelplekken

Kinderen in de basisschoolleeftijd maken veel gebruik van speelplekken in hun buurt. Zowel volgens ouders van jonge kinderen, als volgens kinderen zelf zijn er veel speelplekken beschikbaar in hun omgeving. Wel spreken beide groepen de angst uit dat de speelplekken steeds meer zullen verdwijnen, en dat de stad nog voller gebouwd gaat worden. De parken en groene gebieden in Amsterdam worden heel erg gewaardeerd, en gezinnen maken hier veel gebruik van.

Als ik naar school fiets kom ik al vijf speeltuinen tegen en dat is een kwartiertje of tien minuten fietsen. (Kind)

Ik ben verbaasd over hoeveel er hier is. [...] Aan de andere kant van het Flevopark heb je Jeugdland, dat is fantastisch. (Ouder)

Helaas laten sommige speelplekken nog wel wat te wensen over. Verschillende kinderen vertellen dat de speelplekken in hun buurt niet goed worden onderhouden. Er zijn vaak dingen kapot, en die worden gedurende lange tijd niet gemaakt. Daarnaast vertellen meerdere kinderen dat de speelplekken soms onveilig aanvoelen, omdat er zwervers rondhangen. Ook zijn er kinderen die de speeltuintjes in hun buurt niet zo leuk vinden, er staan speeltoestellen waar ze niet zoveel mee kunnen.

Er zijn heel veel plekken om te spelen in Amsterdam natuurlijk. Maar niet elke speeltuin wordt goed onderhouden. Ik heb heel veel speeltuinen gezien waar hout verrot en alles kapot is. Waar daklozen in slapen. Wij hadden een veldje, het Sint Jacobsveld, waar alleen maar zwervers lagen onder bankjes. Die hadden daar overgegeven. Als je zat te spelen in de bosjes zag je opeens een zwerver liggen. (Kind)

Ouders van kleine kinderen zijn minder kritisch dan kinderen; zij zijn over het algemeen heel tevreden over de speelmogelijkheden voor kleine kinderen in hun buurt. Wel kunnen de speeltoestellen wat fantasievoller worden vormgegeven.

Het zijn gewoon metalen speeltuinen. Dan staan er wat metalen palen in zo'n groenstrookje waardoor ze daar ook niet kunnen voetballen. (Ouder)

Jongeren boven de twaalf jaar zijn van mening dat er weinig te doen is in hun buurt voor hun leeftijdscategorie. Ze voelen zich te oud voor de speeltuintjes, en er worden voor hun leeftijd weinig activiteiten georganiseerd.

De activiteiten sluiten niet aan bij mijn leeftijd. Het is voor hele jonge kinderen of bejaarden. (Jongere)

Alleen voor oudere kinderen is er wat minder. En hoe ouder ze worden hoe meer ze activiteiten nodig hebben om te voorkomen dat ze buiten gaan rondhangen. (Ouder)

Volgens sommigen zijn specifieke activiteiten niet altijd noodzakelijk, het kan ook heel fijn zijn voor jongeren om bij ergens elkaar te kunnen komen. Het is dan wel nodig dat er volwassen toezicht bij is.

Er zijn nou eenmaal dingen die je uit wil proberen. Dat doen kinderen vaak op manieren die niet goed zijn. Bijvoorbeeld op straat of weet ik veel. Misschien daarvoor iets bedenken. Ja het klinkt misschien heel verkeerd. Want het is beter als iemand het doet met een volwassene of iemand erbij of in een veilige omgeving, beter dan op straat waar alles kan gebeuren (...) want ja, het gebeurt toch wel. (Jongere)

c. Druk en gebrek aan vrije tijd

Opvallend is dat veel jongeren die op de middelbare school zitten aangeven dat ze te weinig vrije tijd hebben. Ze hebben het zo druk met school en huiswerk dat ze het gevoel hebben geen tijd te hebben om te sporten. Sommige jongeren hebben een bijbaantje, maar voor anderen is daar ook geen ruimte voor in hun drukke agenda's.

Kinderen die nog op school zitten, zoals ik zit op het Vwo, en ik heb geen vrije tijd. Want wat er van je wordt verwacht is je moet sporten, je moet leren je moet een baantje hebben en je moet daarnaast ook nog eens vrije tijd hebben voor jezelf om jezelf niet helemaal gek te maken. (Jongere)

Sommige ouders geven aan dat zij door gebrek aan tijd hun kinderen niet naar activiteiten zoals sport of muzieklessen kunnen brengen. Hun kinderen kunnen om die reden geen vrije tijd activiteiten volgen.

d. Sporten

Niet alle kinderen die we gesproken hebben doen aan sport. Voor sommige kinderen omdat er geen tijd is (zie bovenstaande), maar voor andere kinderen omdat er geen geld is, of geen mogelijkheden om er te komen.

Ongeveer de helft van de basisschoolkinderen beweegt ten minste één uur per dag. Op de middelbare school gaat een grote meerderheid ook dagelijks lopend of fietsend naar school. Deze groep is kleiner in de stadsdelen Zuidoost, Nieuw-West en Noord.

(Bron: GGD zie OIS, 2020).

85% van de 6-17-jarigen sport minimaal één keer per week. Voetbal is in Amsterdam de populairste sport onder jongeren. Meer dan de helft van de jongeren is bovendien lid van een sportvereniging. Jongeren met een Turks/Marokkaanse migratieachtergrond zijn daar minder vaak lid van. (Bron: OIS, 2020)

Denk je dat er genoeg te doen is voor kinderen en jongeren?

Ik denk dat er genoeg te doen is als je genoeg geld hebt. Vanuit de sociale voorzieningen weet ik niet of er mogelijkheden zijn om gratis te kunnen sporten. Daar weet ik niets van. (Ouder)

Amsterdam heeft heel veel sportmogelijkheden, maar ze zijn niet altijd in de buurt voor kinderen en jongeren. Meerdere kinderen benoemen dat zij niet kunnen gaan zwemmen, omdat er in de wijk geen zwembad is.

Voor sommige sporten zijn wachtlijsten. Er zijn kinderen die daarom buiten Amsterdam sporten; zij worden gebracht en gehaald door hun ouders.

e. Voorzieningen binnen/ buiten de eigen wijk

Naast het voorbeeld van het zwembad, noemen kinderen meerdere voorbeelden van voorzieningen waar ze geen gebruik van kunnen maken omdat deze zich buiten hun wijk bevinden. Met beperkte reismogelijkheden kunnen veel kinderen hier niet komen.

Specifiek wordt door kinderen genoemd dat ze meer cultuur/ theater en muziek voorzieningen zouden willen in de Bijlmer en Geuzenveld. Verder zou een aantal kinderen wel vaker naar de OBA willen, maar omdat deze zover reizen is komen ze er bijna nooit.

Het Stedelijk Museum is voor allemaal jongeren die creatief bezig willen zijn en dan hebben ze een eigen afdeling met eigen dingen en rondleidingen geven. Heel veel mensen zijn creatief maar weten niet hoe ze dat kunnen uiten. In mijn buurt mis ik zulke dingen. (Jongere)

f. Bijbaantjes

Een deel van de jongeren die we spraken heeft een bijbaantje. Het valt op dat er ook jongeren onder de vijftien bij zitten. Ze vertellen dat het werk dat ze doen vaak in de avonduren is, en dat er regelmatig overuren gemaakt worden. Hoewel ze weten dat dit volgens de wet niet mag, accepteren ze dit omdat ze graag geld willen verdienen. Vakkenvullen is één van de bijbaantjes die je al op jonge leeftijd mag doen.

Op sommige plekken mag je pas werken als je 15 jaar bent. Alleen in een supermarkt kan je met je 14de werken maar dat wil ik niet. Veel kinderen krijgen rugklachten als ze vakkenvullen. (Jongere)

Ongeveer een derde van de Amsterdamse jongeren (14 t/m 17 jaar) heeft een (bij)baan. Meestal gaat het om een baantje van minder dan 12 uur, in de horeca, dienstverlening of winkelbranche. Jongeren in stadsdeel Zuid en stadsdeel Centrum hebben minder vaak een bijbaan. (Bron: OIS, 2020)

g. Wonen

Voor ouders en kinderen is wonen een heel belangrijk thema. Veel gezinnen wonen in een kleine woning en er is een grote behoefte aan grotere woningen. Veel kinderen en ouders wonen op een heel klein oppervlak met meerder familieleden, delen slaapkamers en er is vaak geen rustige plek in huis om huiswerk te maken of om zich even terug te trekken. Het samenleven op een klein oppervlak leidt tot stress en ruzie. Kinderen voelen haarfijn aan dat hun ouders gebukt gaan onder het feit dat ze geen geschikte woning kunnen vinden, en hebben er zelf ook last van.

Gisteren zei mijn zoon: 'Mama, ik slaap bij jou, mijn vrienden kunnen nooit langskomen en dat doet pijn in mijn hart'. Ik word daar verdrietig van. (Ouder)

Het is eigenlijk al een probleem. Wat we nu doen is de jongste in de kamer als eerste laten slapen en de twee oudste eerst in mijn kamer laten slapen en dan verplaatsen naar hun kamer als iedereen in slaap is gevallen. (Ouder)

Deel jij je kamer met iemand?

Ik moet, mijn huis is klein ik slaap met mijn zusjes. Er zitten meer mensen met broertje en zusje in een kamer. Ik slaap met mijn zusje van 7 en 12 jaar. (Jongere)

Waar maak je jouw huiswerk?

Mijn ouders hebben een bureau bij hun in de kamer, daar zit ik als mijn vader niet aan het werk is. (Jongere)

Geschikte woningen zijn in de ogen van ouders woningen met meerdere slaapkamers, zodat kinderen en ouders een eigen plekje hebben om zich terug te trekken. Nieuwbouwwoningen zijn vaak niet geschikt voor grote gezinnen, want die hebben een grote leefruimte en een beperkt aantal slaapkamers. Daarnaast geven ouders aan dat ze behoefte hebben aan betaalbare huurwoningen, omdat koopwoningen vaak geen mogelijkheid zijn vanwege de financiële situatie van het gezin, of omdat ze vanwege het geloof geen hypotheek mogen afsluiten.

Onze woning heeft een loeier van een woonkamer maar het is onmogelijk om daar een extra slaapkamer in te bouwen. Had dat gewoon wat slimmer aangepakt. Ik vind het niet erg om wat kleiner te wonen als er maar drie fatsoenlijke slaapkamers in zitten. (Ouder)

Het gebrek aan betaalbare woningen zorgt ervoor dat gezinnen, soms tegen hun zin, wegtrekken uit Amsterdam, ook al hebben ze het in de stad wel naar de zin.

Ik denk, de voornaamste reden om hier weg te gaan is geld, huisvesting. Het is belachelijk dat jonge gezinnen hier geen huis kunnen kopen. (Ouder)

Naast de uitgesproken wens voor meer betaalbare gezinswoningen, benoemen zowel ouders als kinderen en jongeren dat hun woonplezier tevens afhankelijk is van hoe schoon/ vuil hun wijk is. Kinderen vinden het heel vervelend als hun leefomgeving vervuild is door huisvuil en straatafval. Ouders geven tevens aan dat dit een onveilig gevoel geeft.

Ze moeten meer containers zetten. Er is maar één container voor de hele flat en het is elke dag troep daar: bedden, toiletten voor de deur. En ze hebben wel scheiding van glas en papier, maar dat is zo verlopen dat iedereen het op straat zet. (Jongere)

h. Onderwijs en kinderopvang

Kinderopvang en voorschoolse opvang

Met ouders van jonge kinderen is gesproken over kinderopvang en de voorschool. Zij vinden het allen heel belangrijk dat hun kinderen hier gebruik van kunnen maken en in aanraking komen met andere kinderen voordat ze naar school gaan. Niet alle ouders maken hier echter gebruik van en dit heeft te maken met de voor hen te hoge kosten. Verschillende ouders benoemen dat ze het jammer vinden dat de gratis voorschool is afgeschaft. Hierdoor voelen zij zich genoodzaakt hun kinderen langer thuis te houden en/ of minder te werken.

Voorschoolse was eerst gratis en nu is dat afgeschaft. En het is zo belangrijk voor kinderen voordat ze naar school gaan. Ik snap niet waarom het zo duur is geworden, kinderen blijven daarom langer thuis. Ik werkte bij mijn eerste [kind] 24 uur, en nu minder omdat het onbetaalbaar is om ze op de opvang te plaatsen. (Ouder)

Over de kwaliteit van kinderopvang en voorschool is beperkt gesproken. Eén ouder merkt op dat zij het belangrijk vindt dat de kinderen op de opvang veel buiten spelen en dat er voldoende buitenruimte of buitenspeelmogelijkheden aanwezig zijn. Een andere ouder geeft aan dat het goed is dat professionals in de kinderopvang signaleren als er achterstanden zijn, maar dat ze hier niet te snel vanuit moeten gaan en dit eerst goed moeten (laten) onderzoeken.

[...] Ik weet nog dat ik te horen kreeg dat mijn kind achterloopt met praten, maar zij praat harstikke goed ik ging me zorgen maken en achteraf is het helemaal niet nodig geweest. Ik vond dat ze te snel en te serieus uitspraken. (Ouder)

Veel ouders met jonge kinderen maken gebruik van kinderopvang in de vorm van een kinderdagverblijf, al dan niet met voorschoolse educatie, of een gastouder. Van de Amsterdamse kinderen gingen er in 2018 ruim 23.000 naar een kinderdagverblijf. Gemiddeld gingen zij 1,8 dagen per week naar de opvang. In 2018 waren er ook 3.740 peuters met een indicatie voor de voorschool (VVE), hiervan ging 63% naar de voorschool. Dit is een sterke daling ten opzichte van 2017 (voor de wet harmonisatie kinderopvang) toen 72% van de kinderen met een indicatie de voorschool bezocht. (Bron: OIS, 2020)

Schoolkeuze

Er valt veel te kiezen op het gebied van basisscholen. De meeste ouders vertellen dat ze de school uitkiezen op basis van open dagen van scholen in de buurt. Daarnaast kan de geloofsovertuiging een rol spelen. De meeste kinderen zijn op de school van hun voorkeur (of die van hun ouders) terecht gekomen, in hun eigen buurt.

Ik had een paar opties en ben naar open dagen geweest en mond tot mond reclame. Heb op een gegeven moment voor Montessori gekozen. Het is een goede school, natuurlijk zijn er kleine dingen zoals lerarentekort, maar dat is gewoon landelijk dus... (Ouder)

In een enkel geval is er geen plek op de voorkeursbasisschool:

Het is 10 minuten met de auto. Ik heb wel voor een [Islamitische] school hier gekozen maar we zijn uitgeloot. Ze hadden geen plek. (Ouder)

Locatie van de school is een belangrijke factor voor de schoolkeuze. Ouders hebben het liefst een school in de buurt, die lopend te bereiken is. Meerdere ouders benoemen dat ze het heel jammer vinden dat de basisscholen zo gesegregeerd zijn. Echt gemengde basisscholen zijn er nauwelijks, terwijl ze vinden dat een school een afspiegeling van de samenleving zou moeten zijn. In de praktijk gaan de 'witte' kinderen naar witte scholen, en de 'gekleurde' kinderen naar gekleurde scholen.

We zijn nu voor haar naar scholen aan het kijken, en wat ik zo jammer vind, dat is echt een ding dat hier in Amsterdam speelt, dat ik het zo gesegregeerd vind. Je hebt of een blanke of een donkere school en ik wil heel graag iets ertussenin. (Ouder)

Sommige ouders willen zelf het initiatief nemen om meer gemengde scholen te krijgen, maar hebben hierbij ondersteuning nodig in de vorm van een collectief of met hulp van de gemeente.

Wij zijn bij een school bij ons aan de overkant gaan kijken, dus het zou fantastisch zijn voor onze dochter om daar naar toe te gaan. Toen kwam ter sprake om een ouderinitiatief te nemen dat er meer een mix is, zodat een stoot blanke ouders daar ook naar toe kan gaan.

En denk je dat zo'n initiatief voor de gemeente is weggelegd?

Ja, als het kan. Want het gebeurt nu niet. (Ouder)

Basisonderwijs

De ervaringen met het onderwijs zijn wisselend, maar over het algemeen hebben kinderen het naar de zin op de basisschool. Ze vertellen dat ze leuke dingen doen en een fijne klas hebben met een leuke juf of meester.

1: Ja, zoals pannenkoeken maken. (Kind)

2: En we hebben leuke spelletjes. (Kind)

Leerlingen merken wel dat er soms een tekort aan leerkrachten is. Als klassen worden opgedeeld vanwege het wegvallen van een leerkracht kan dit nadelige effecten hebben. Voor sommige groepen is het lastiger dan voor andere groepen denken ze. Bijvoorbeeld groep 7:

Die kinderen zitten in groep 7 en dat is de belangrijkste groep van alle groepen die je kan krijgen en dan moeten ze iedere keer verdeeld worden. Deze week zijn ze al twee keer verdeeld bij ons in de klas en dat vind ik heel erg voor hen. Want groep 7 is heel belangrijk en dan moet je goed opletten en als je te vaak wordt verdeeld is het niet goed want dan bij een andere meester of juf zijn weer andere regels en werken ze misschien minder hard en kletsen ze meer en daardoor worden wij ook gestoord. (Kind)

Ouders maken zich meer zorgen over het lerarentekort. Zij zijn bang dat de kwaliteit van onderwijs daalt door de vele wisselingen en afwezigheid van stabiliteit, en zien dat soms al bij hun eigen kinderen.

Dan kijk ik naar de rapporten en dan zie ik een daling en dat komt door de wisseling van docenten. Het ene kind kan ertegen en het andere niet. En mijn jongens zijn veel drukker en hebben een bepaalde aanpak nodig. (Ouder)

Voortgezet onderwijs

Waar loting in het basisonderwijs een uitzondering is, is het de regel in het voortgezet onderwijs. Jongeren vertellen dat het lotingsysteem voor veel stress en onzekerheid zorgt.

Ja, heel erg. Ik ben niet onzeker, maar als het daarover gaat dan wel. Ik had andere scholen op mijn lijst gezet en was bang dat ik op een andere school zou komen. Ik kon er niet van slapen. (Kind)

Jongeren zien om zich heen heel grote verschillen tussen scholen als het gaat om handhaving van regels. Er zijn scholen waar veel wordt gepest en discriminatie plaatsvindt, of waar wordt geblowd of criminele activiteiten plaatsvinden. Jongeren vertellen dat deze scholen hier niet of nauwelijks tegen optreden.

Nou, ik zat eerst op [naam school]. Iedereen blowt gewoon in de pauze. Dat mag gewoon in Nederland, maar ik vind het wel gek als dat in de pauze gebeurt. En hier gebeurt dat niet. En als het wel gebeurt word je gestraft. (Jongere)

Veel van mijn vrienden gingen naar [naam school] en die gaven aan dat er elke dag wordt gevochten en gewoon in de wc in elkaar geslagen wordt en ze zeiden dat leraren er niks aan doen. (Jongere)

Bij het [naam school] waren laatst vechtpartijen ofzo, hoorde ik van een vriendin en daar werd ook niks aan gedaan. Er werd alleen gezegd: dit mag niet, maar verder werd het niet opgelost. (Jongere)

Jongeren voelen zich prettig op school als ze gezien en gehoord worden. Ze vertellen bijvoorbeeld dat ze het fijn vinden als een docent of mentor ziet dat er iets met ze aan de hand is, of dat ze de mensen kennen.

Hier wordt iets best wel snel gemeld bij de directeur. [Naam] heeft altijd meteen door als er iets is. Hij kent iedereen dus individueel zeg maar. Als hij een beetje ziet dat je droevig door de gang loopt vraagt hij direct: 'Hey wat is er? Zullen we even praten?' En dan wordt het direct opgelost. Ik ben zelf niet echt iemand die overall over kan praten maar ik heb wel gevoel alsof dat kan op deze school, als je dat wil. Ook bij kleine dingen, dan wordt dat serieus genomen. (Jongere)

Deze school is gewoon klein en dat vind ik ook fijn want dan ken je iedereen. Ik ken best wel veel mensen en je kunt gewoon jezelf zijn. (Jongere)

Als het gaat om de inhoud van het onderwijs hebben de jongeren wel wat ideeën over hoe het onderwijs meer verbonden kan worden met, en kan aansluiten bij hun eigen leefwereld. Zo mist een aantal jongeren de link met gebeurtenissen en trends waar zij zelf mee te maken hebben in de wijk of de buurt, en de link met wat daaraan wordt gedaan door de gemeente. Ook kan school meer aandacht besteden aan omgang met elkaar.

En ook gewoon beter mensen leren over de problemen die er zijn. We moeten leren zoals racisme hoe dat er echt in zit hoe dat er nog steeds is en dat mensen dat niet merken. [...] Kijk, er is nu wel maatschappijleer en levensbeschouwing, maar dat doet niks dat kan ik u vertellen dat doet helemaal niks. Het enige wat het doet is je algemene cijfer omhoog halen als je je best doet. (Jongere)

Niet alle jongeren hebben thuis een goede plek om huiswerk te maken. Ze geven aan behoefte te hebben aan plekken in de wijk waar ze rustig aan hun huiswerk kunnen zitten.

Ik ga weleens naar de OBA maar het is echt druk, dus ik ga vaak naar centraal maar dan ben ik 30 minuten onderweg. Dan zeg ik soms van ik ga niet want het kost energie en tijd, dan geef ik het al op. (Jongere)

Hebben jullie op school een plek om langer te blijven als je wil leren?

Er is een huiswerk klas op school maar dan heb je veel regels. Ik wil gewoon mijn eigen ding doen. Ik heb gewoon een plek nodig. (Jongere)

Ik denk dat heel veel mensen die naar de OBA gaan bij mij uit de buurt komen, bieb is voor boeken te lezen en lenen en wordt steeds vaker voor studeren gebruikt. Je hebt hier buurthuizen, maar om huiswerk te maken is te gezellig. Ik ga daar niet echt heen ik spreek vaak met vriendinnen ergens anders af of op school. (Jongere)

Veel huiswerk en druk op presteren zorgt voor stress bij jongeren. Meerdere jongeren vertellen dat ze last hebben van de prestatiedruk, en dat ze door het harde werken en het vele huiswerk geen tijd hebben voor ontspanning. en dat ze door het harde werken en het vele huiswerk geen tijd hebben voor ontspanning.

Soms is het wel even stressen omdat we veel huiswerk hebben. En ook best lange dagen. Ik heb maandag en dinsdag tot 16.00 uur en de rest van de dagen tot 17.00. Maar woensdag en vrijdag heb ik wel een tussenuur.

(Jongere)

Er zijn een hoop dingen die ik zou veranderen, de scholen veranderen, de scholen beter maken überhaupt ik zou de lessen veranderen ik zou de werkdruk van het huiswerk verminderen de druk van de test, de examens die je moet maken. Examens snap ik maar in de eerste en in de tweede had ik bijna elke week überhaupt door heel het Vwo bijna elke week een toets. En dat is een constante stress die je voor zes jaar hebt en dat is iets wat heel veel mensen gewoon, ik heb bijna geen vrienden van mij die zeggen: ja ik voel me relaxed. 90 procent die zegt op dagelijkse basis ik wil huilen, ik wil naar huis ik wil slapen of ik wil gewoon niet meer. (Jongere)

i. Vervoer

Zowel ouders als jongeren en kinderen geven aan dat ze van veel voorzieningen buiten hun wijk geen gebruik kunnen maken omdat ze de kosten voor het OV ernaar toe niet kunnen betalen. Ouders zijn van mening dat het openbaar vervoer voor een gezin met kinderen veel te duur is.

OV voor kinderen is duur, heel duur. Vanaf vier jaar moet je voor de kinderen betalen. In buitenland niet, in België pas vanaf zeven jaar of zo. In Duitsland en Engeland ook, in Spanje ook. Alleen hier in Nederland moet je vanaf vier jaar voor ze betalen. En waarom een dagkaart? Je gebruikt die voor 3 uur en dat kost dan bijna €8,-.
(Ouder)

Zelfs als voorzieningen gratis zijn, of met de Stadspas met korting kunnen worden afgenomen, kan het zo zijn dat een gezin er geen gebruik van kan maken omdat het OV teveel geld kost.

Je kan wel met de stadspas iets doen, maar je moet dan het OV wel betalen. Dan is het nog te duur. (Ouder)

Sommige jongeren kunnen niet naar de middelbare school van hun voorkeur, omdat de kosten voor het openbaar vervoer niet worden vergoed. Zij gaan noodgedwongen naar een minder passende school die dichterbij in de buurt is. Andere jongeren vertellen dat ze er noodgedwongen voor kiezen om een Mbo-opleiding te gaan doen in plaats van de Havo of Vwo, omdat ze bij een Mbo-opleiding een OV-studentenkaart krijgen.

Alleen zijn er mensen die bijvoorbeeld op de Mavo zitten en die hoeven maar vier jaar te studeren en die gaan dan in een keer door. En die zijn dan binnen een bepaald aantal jaren klaar. Alleen voor mensen die bijvoorbeeld op het Vwo zitten die moeten vaak tot hun 19e soms hun 20e op het Vwo zitten en nog steeds geen vergoeding krijgen wat betreft het OV. Zeker zoals iemand als ik is dat bijna gewoon wel echt nodig omdat ik het niet kan betalen.
(Jongere)

Voor kinderen is het soms beter als ze naar een school gaan die iets verder weg is, dan worden ze sneller zelfstandig. Maar mijn zoon ging naar een school in de buurt omdat het anders teveel geld kost. OV is te duur. (Ouder)

Jongeren zouden graag zien dat ze net als studenten een OV-jaarkaart krijgen.

Ik vind persoonlijk dat het misschien een goed idee is dat kinderen vanaf hun 14e of 15e standaard een OV hebben en dat ze dan kunnen reizen door of heel Amsterdam of het liefst door het hele land. (Jongere)

j. Zorg

Er is met ouders en jongeren en kinderen gesproken over wat ze kunnen doen als ze problemen hebben, ziek worden of ergens hulp bij nodig hebben. Weten ze dan waar ze terecht kunnen, en waar gaan ze naar toe?

Gezondheidszorg

De meeste ouders geven aan dat ze met problemen bij hun huisarts terecht kunnen. Over het algemeen is men tevreden over de huisartsenzorg. Wat soms voor problemen kan zorgen is het feit dat veel praktijken een patiëntenstop hebben, en het vooral voor grotere gezinnen moeilijk is om een huisarts te vinden die het hele gezin wil aannemen.

Ik vind het moeilijk om een goede huisarts te vinden. Een huisarts die een heel gezin wil behandelen. En dat is nog steeds niet gelukt. Alles zit vol. (Ouder)

Het vinden van een huisarts is gebonden aan postcode. Voor mensen die zich niet kunnen inschrijven op hun huidige adres is het daarom niet mogelijk om een huisarts te vinden. Een jongere is door allerlei omstandigheden nog ingeschreven op een oud adres (buiten Amsterdam), maar kan zich daarom nu niet inschrijven bij een huisarts in Amsterdam.

Wat ik ook een apart ding vond en ik snap het wel waarom maar het is ook, zeker met de laatste tijd hebben mensen echt heel veel een woningnood is dat je natuurlijk ook op andere plekken moet gaan wonen en dan moet je een huisarts kunnen bezoeken die dichtbij is. [...] Ik heb nu nog een huisarts die in Diemen zit omdat ik me daar nog niet had uitgeschreven gelukkig maar ik probeerde me in te schrijven bij de VU. Daar hadden ze wel plek alleen konden ze me niet inschrijven omdat het postcode gerelateerd was. (Jongere)

Kinderen vinden het vreemd dat huisartsen alleen tijdens werk- en schooltijden geopend zijn. Ze geven aan soms niet naar de huisarts te kunnen omdat hun ouders moeten werken, en zij naar school moeten.

Ouders zijn heel tevreden met de zorg en controles van het consultatiebureau. Sommige vinden het jammer dat dit steeds minder wordt naarmate de kinderen ouder worden.

Op een gegeven moment, van 0 tot 1 of anderhalf gaan ze geregeld op controle. Daarna neemt dat ook wat af. Dat zou voor mij wat vaker mogen, ze laten die kinderen op een bepaalde leeftijd los en dat vind ik wel jammer. Want ik zou met haar af en toe nog wat controles willen doen om te kijken hoe het gaat. Ze wordt nu bijna 3 en dan is het een keer in het jaar dat we er langs gaan. (Ouder)

Ook binnen de gezondheidszorg spelen de kosten een belangrijke rol. Zo wordt genoemd dat de kosten voor orthodontie zo hoog zijn, en dat het onduidelijk is of en hoeveel hiervan wordt vergoed.

Mijn zoon van 11 jaar moet naar de tandarts [voor een beugel, red.]. €2000 krijg ik vergoed maar ik moet €700 bijbetalen. Ik vind het een beetje te veel. Bij mijn dochter heb ik niets betaald, maar bij mijn jongen €700, ik heb gezegd dat ik het geld niet heb. (Ouder)

Zorg vanuit school

De meeste kinderen en jongeren zeggen dat ze naar hun mentor of juf/meester op school zullen stappen als er iets met ze aan de hand is. Ze hebben er vertrouwen in dat ze dan geholpen zullen worden.

Ik had toevallig gisteren nog gevraagd aan mijn mentor naar de schoolpsycholoog. Die is er ook. En daar ga ik nu contact mee opnemen. (Jongere)

Op sommige basisscholen hebben ze een speciale juf of meester waar je naar toe kan als je een probleem hebt:

We hebben geen mentor, we zitten nog op de basisschool. We hebben wel een fluisterjuf en zij vertelt niks door aan ouders. (Kind)

Versillende kinderen vertellen dat ze op school hulp hebben gevraagd voor hun problemen, bijvoorbeeld hulp bij dyslexie, agressieproblemen of depressieve gevoelens. Ze geven aan dat de school niet goed heeft gereageerd op hun vraag, en dat ze zich onvoldoende geholpen voelen.

Als ik vraag of een toetsblad groter mag, door mijn dyslexie en hoofdpijn, dan doen zij daar moeilijk over. (Jongere)

Jeugdhulp (waaronder Ouder-Kind Team (OKT))

Ongeveer één op de zeven huishoudens met kinderen maakt gebruik van een of meerdere jeugdzorgvoorzieningen. Hoe meer kinderen een huishouden heeft, hoe vaker gebruik wordt gemaakt van jeugdzorg. Bovendien maken eenoudergezinnen veel vaker gebruik van jeugdzorg (19%) dan tweoudergezinnen (10%). (Bron: OIS, 2020)

Kinderen en jongeren zijn niet bekend met de term OKT, ouders zijn beter op de hoogte van het OKT. Wel geven ze aan dat ze het bezwaarlijk vinden dat de wachtlijsten voor jeugdhulp zo lang zijn. Ook worden er enkele ervaringen genoemd waarin het OKT onvoldoende heeft gehandeld.

Eerst was mijn verwijfsbrief bijna verlopen. Het Ouder- en Kindteam doet amper iets. Ze zeggen wel dat ze iets gaan doen maar ze doen het niet. (Ouder)

Ik vind die OKT's doen het vrij goed, maar zij weten ook vaak niet waar je terecht kan en dat er zoveel aanbod is. (Ouder)

Het Ouder- en Kindteam (OKT) in Amsterdam zet zich in om elk kind in Amsterdam de kans te geven om veilig en gezond op te groeien. Zij zagen in 2018 bijna alle 0-jarigen (99%). Hoe ouder het kind wordt, hoe minder vaak het OKT de kinderen echter bereikt. Van alle 5-jarigen zag het OKT nog 92,5%, van de 10-jarigen 87,1% en van de 16-jarigen 77,2%. (Bron: OIS, 2020)

Enkele ouders hebben ervaring met gedragstherapie voor hun kinderen, of met andere ondersteuning. Ook daar spelen wachtlijsten een grote rol.

Ik heb negen en een halve maand moeten wachten op een gedragstherapeut. Toen is er pas autisme vastgesteld. (Ouder)

Jonge kinderen lijken makkelijker hun problemen te delen dan jongeren. Kinderen gaan naar hun ouders, juf/ meester of ze bellen de Kinder-telefoon. Voor wat oudere jongeren (met vaak ook andere 'typen' problemen zoals depressieve gevoelens, of worstelingen rondom hun geaardheid) is het niet altijd evident wat ze kunnen doen als ze problemen hebben. Soms blijven jongeren met hun problemen zitten, omdat ze niet weten

dat ze er hulp voor kunnen krijgen. Dit geldt bijvoorbeeld voor hulp bij depressies.

Ik ken heel veel mensen die durven niks te zeggen, maar ze hebben wel echt hulp nodig. In onze generatie zijn er veel down problemen, ik was heel erg depressief en er zijn veel kinderen die depressief zijn en aan selfharm doen. Het is wel heftig. Er is pas een meisje geweest dat zelfmoord heeft gepleegd bij mij op school. (Jongere)

De GGD concludeerde in 2018 dat socialemotionele problemen onder jongeren (13/14 en 15/16 jaar) lijken toe te nemen als gevolg van maatschappelijke ontwikkelingen. Ongeveer 10% van de jongeren geeft aan depressieklachten te hebben en 8% zich eenzaam te voelen. Dit zijn vaker meisjes dan jongens en vaker kinderen die opgroeien in eenoudergezinnen. De toename van sociale media gebruik, cyberpesten en schooldruk spelen hierin een grote rol. (Bron: zie OIS, 2020)

Het is jongeren niet altijd duidelijk of ze zelf naar de huisarts kunnen stappen, of dat hun ouders een afspraak voor ze moeten maken. Dit meisje heeft last van paniekaanvallen, maar haar ouders willen niet dat ze naar de huisarts gaat. Ze vertelt dat er veel meer kinderen zijn die niet goed weten bij wie ze met hun problemen terecht kunnen, en welke consequenties het heeft als ze gaan praten:

Veel kinderen durven niks te zeggen omdat het vaak iets met thuissituatie is. Ze zeggen niets omdat er dan kindbescherming aan te pas komt, en ze houden dan liever maar hun mond. Ik zelf met mijn paniek dingen wil hulp maar mijn ouders zeggen dan: het is jouw fantasie. Ik wil naar de huisarts maar weet niet of het mag, kan dat? (Jongere)

k. Informatievoorziening

Informatievoorziening activiteiten en voorzieningen

Kinderen, jongeren en ouders denken dat er meer te doen is in hun omgeving dan zij weten. Ze hebben behoefte aan goede informatie over activiteiten en voorzieningen in hun buurt. Het gaat hen vooral om de gratis activiteiten, leuke speelplekken en sportmogelijkheden. Kinderen kunnen goed op internet zoeken, maar ze vinden het vaak niet.

Er worden wel dingen georganiseerd, maar de mensen weten het dan vaak niet. Ik geef het een 1, er is letterlijk niks. (Kind)

Er wordt vaak ook niks gemeld, heel vaak in de zomer loop ik langs en dan zie ik iets staan dan denk ik dat wist ik niet. (Ouder)

Ik vind dat er te weinig informatie wordt gegeven over wat er te doen is in de buurt. Ik kom er soms bij toeval achter wat er te doen is in de wijk, soms zie ik folders hangen. (Ouder)

Misschien de gemeente bijvoorbeeld van die folders laten op straat ophangen, dan staat er bijvoorbeeld dit en dat, je kan je zo aanmelden bij die voetbalclub of muziek of zo. (Ouder)

Jij wilt dus graag dat er een informatiepagina op de website van de gemeente komt met een doorklikpagina met wat er allemaal voor kinderen is te doen?

Ja en eigenlijk misschien ook nog op een andere manier bijvoorbeeld dat er in sommige cafés of restaurantjes er ook flyers komen te liggen met informatie die ook op de website staat. Sommige kinderen hebben geen telefoon of geen computer dus kunnen ze het niet even opzoeken. Of op school. (Kind)

Informatie over activiteiten kunnen het beste via (voor)school verspreid worden. Kinderen en ouders geven aan dat de informatie hen via deze route het beste bereikt.

Toen ik nog op de basisschool zat werden er vaak flyers uitgedeeld over de vakanties en na school. Daar deed ik wel aan mee. (Jongere)

Informatievoorziening Stadspas

Daarnaast is er ook behoefte aan duidelijke informatie over hoe je met korting of gratis gebruik kan maken van faciliteiten als je in armoede leeft. Meerdere ouders geven aan dat het aanvragen van een stadspas erg ingewikkeld is, en dat ze hier meer hulp en duiding bij nodig hebben.

Dan moet je maar net die formulieren begrijpen en dat strookt niet per se met mensen die minder geld hebben dus dan maak je het onnodig moeilijk. (Ouder)

Informatievoorziening zorg en wonen

Ouders geven aan dat ze soms niet weten dat en hoe ze aan de juiste zorg kunnen komen als ze hulp kunnen gebruiken bij bijvoorbeeld de opvoeding. Ze nemen in eerste instantie de bekende route naar de huisarts, die hen vervolgens doorverwijst. Als het gaat om de toekenning van huurwoningen vragen meerdere ouders zich af hoe dit proces verloopt. Ze hebben het idee dat bepaalde groepen worden voorgetrokken, en maken zich zorgen over hun lange wachttijd.

7.2 DOELGROEPEN

a. LHBTIQ+

LHBTIQ+ jongeren zijn over het algemeen zeer te spreken over hoe Amsterdam omgaat met deze doelgroep. Ze zien dat er veel aandacht is voor de acceptatie van LHBTIQ+.

Volgens jongeren zijn er grote verschillen tussen VMBO scholen en HAVO/ VWO scholen als het gaat om acceptatie van LHBTIQ+ jongeren. VMBO scholen zijn over het algemeen minder prettige omgevingen voor deze groep. De jongeren die in het kader van dit onderzoek zijn gesproken denken dat het komt door groepsdruk en minder begrip en kennis. Scholen kunnen hier een belangrijke rol in spelen: voer open het gesprek met leerlingen hierover en geef via speciale lessen informatie over wat LHBTIQ+ inhoudt. Ook buiten school zou de informatievoorziening beter kunnen.

Zou je bijvoorbeeld willen dat er via de gemeente iets te vinden was over deze groep?

Ikzelf heb geen behoefte aan maar er zijn wel mensen die ouders hebben die het niet accepteren en wel behoefte hebben aan een persoon van buitenaf. Waarschijnlijk bestaan zulke dingen al maar weet niet en zij weten ook niet. (Jongere)

De gemeente zou kunnen helpen door op elke school een GSA te installeren, of schoolleiding te stimuleren hier actie op te ondernemen.

Uit landelijk onderzoek (Movisie) volgt dat de negatieve bejegening van LHBTIQ+ leerlingen gepaard gaat met verminderde psychische gezondheid, school gerelateerde problemen en middelgebruik. Ter verduidelijking, Nederlandse LHBTIQ+ jongeren hebben twee keer zo vaak emotionele-, gedrags- of hyperactiviteitproblemen en plegen meer dan 4 keer zo vaak zelfmoord. Deze problemen zijn nog groter onder de transgenderjongeren. Lastig is dat een groot deel van de jeugdhulpverleners niet weet hoe je signaleert dat een jongere met lesbische, homo-, biseksuele of transgendergevoelens worstelt.

(Bron: zie OIS, 2020)

b. Kinderen in armoede

Amsterdam is een dure stad om in te wonen. Er is veel te doen qua activiteiten en er zijn veel voorzieningen, maar ouders en kinderen geven aan dat er vaak geen geld voor is. Daarnaast zijn ze niet altijd goed op de hoogte van de activiteiten en voorzieningen waar ze gratis gebruik van kunnen maken.

Wat zou de gemeente nog meer kunnen doen om het leven voor kinderen die opgroeien in armoede makkelijker te maken?

Wat ik persoonlijk merk is dat er laatst bijvoorbeeld een verhoging is geweest in het ticket voor naar de film gaan. En in plaats van twee tickets voor 15 euro is het nu negen euro per ticket plus nog popcorn en een drankje ofzo dan kom je al gauw op 30 euro als je met een vriend wil gaan. (Jongere)

De Stadspas is een mooi middel voor deze gezinnen, hiermee kunnen zij met korting of gratis alsnog gebruik maken van bepaalde voorzieningen. Echter het aanvragen blijken ingewikkeld, en het moeten invullen van de formulieren weerhoudt enkele ouders van het aanvragen.

Het systeem wordt soms als oneerlijk ervaren; het kijkt naar het inkomen van een jaar geleden maar als er in de tussentijd veel is veranderd heb je geen recht op stadspas (dit is vooral vervelend in het geval van plotselinge daling van inkomsten, zoals bij een scheiding, of bij zzp-ers met een sterk wisselend inkomen).

Kinderen die opgroeien in armoede hebben vaker overgewicht of obesitas (bron: GGD). Ze bewegen en sporten minder dan leeftijdsgenootjes met ouders met een hogere sociaaleconomische status. Ook zijn ze minder vaak lid van een (sport)vereniging. Bovendien gaan zij minder vaak naar de tandarts dan doorsnee Amsterdamse kinderen. Wel hebben minimagezinnen relatief vaak een stadspas, met name eenoudergezinnen. (Bron: OIS, 2020)

De Stadspas heeft een aanbod dat vooral gericht is op sport en ontspanning. Meerdere ouders en jongeren spreken de wens uit dat er ook educatieve voorzieningen gekoppeld kunnen worden aan de Stadspas, zoals bijles, technieklessen en computerlessen.

Ik kan bijles ook niet betalen. Bijles staat niet op de Stadspas. Omdat mijn vader een eigen bedrijf heeft komt hij niet eens in aanmerking voor de Stadspas. Dat is ook een ding want ik snap niet waarom mensen met een eigen bedrijf ineens niet meer recht hebben op bepaalde dingen. Want hij mag wel zijn eigen bedrijf zijn maar we zitten alsnog in armoede. Ik snap niet hoe

de Stadspas gerelateerd is aan je ouders. Nou ik snap het wel, alleen hoort de stadspas niet gewoon überhaupt voor kinderen te zijn? Ik vind dat er een stadspas überhaupt voor kinderen moet komen. (Jongere)

Het is voor gezinnen in armoede vaak niet mogelijk om gebruik te maken van het aanbod van de Stadspas vanwege de prijs van de reis ernaar toe. Veel ouders, kinderen en jongeren spreken de wens uit voor gratis openbaar vervoer.

Tot slotte wordt er benoemd dat het van belang is dat er meer begrip komt voor gezinnen in armoede. Sommige kinderen schamen zich ervoor dat ze een Stadspas hebben. Door er actief over na te denken in de klassen hopen kinderen dat er meer begrip kan komen voor gezinnen in armoede.

Alleen vind ik dat er dan nog wel extra lessen mogen komen over bepaalde onderwerpen op school over discriminatie en armoede. De meeste kinderen denken gewoon van: als je arm bent, dan heb je weinig geld. Maar je kan ook uitleggen wat het is om in armoede te leven, hoe het is om arm te zijn. Hoe zou jij je voelen, wat zou jij doen? En tot slot dan een actie. (Kind)

c. Gevluchte kinderen en/of ongedocumenteerde kinderen

Gevluchte/ ongedocumenteerde kinderen zijn erg tevreden als ze een voogd of mentor hebben die voor hen passende activiteiten regelt, en de juiste informatie heeft over wat hij of zij kan doen. Een voogd kan heel veel betekenen in hun leven.

Met een verblijfsvergunning voelen deze kinderen en jongeren zich niet anders dan anderen. Het maakt voor hun welbevinden wel groot verschil of familie mee is gekomen naar Nederland of niet. Zonder familie ben je aangewezen op vrienden en je eventuele voogd/ mentor.

Jonge statushouders in het voortgezet onderwijs volgen vaker dan niet-statushouders vmbo en praktijkonderwijs. In het middelbaar beroepsonderwijs volgen zij ook vaker dan gemiddeld een opleiding die geen zicht geeft op een startkwalificatie.

(Bron: OIS, 2020)

Voor kinderen en jongeren zonder verblijfsvergunning is het lastiger om gebruik te maken van de voorzieningen die beschikbaar zijn. Ze gaan allemaal naar school, maar zijn bang voor hun toekomst. Ze geven aan zo snel mogelijk te willen starten met een MBO of HBO in de hoop deze te kunnen afronden voor hun achttiende verjaardag.

Als zij voor school echter ergens stage moeten lopen of een bijbaantje zoeken, ervaren ze veel obstakels. Dat is zonder papieren in de praktijk

vaak niet mogelijk, waardoor ongedocumenteerde kinderen soms hun opleiding niet af kunnen maken. Ook ervaren zij meer stress, ze hebben meer onzekerheid en voelen dat minder kansen krijgen. Procedures om de papieren te krijgen duren lang.

Bijna één op de tien jongeren (15 t/m 20 jaar) die het afgelopen jaar zijn afgewezen bij een sollicitatie, denkt dat het te maken heeft met discriminatie. Ongeveer één op de acht jongeren heeft zich op werk daadwerkelijk gediscrimineerd gevoeld.

(Bron: OIS, 2020)

De toegang tot zorg is voor deze groep minder goed geregeld dan voor andere kinderen en jongeren.

Ook een operatie gehad. Nou ja, mijn amandelen werden geknipt. Daar moest je dan gewoon extra voor betalen. Maar dat is het dan. Omdat je geen verzekering hebt. (Jongere)

En de tandarts?

Ik heb geen tandarts alleen huisarts.

Ga je niet twee keer per jaar voor controle?

Nee. (Kind)

7.3 WAT WILLEN DE KINDEREN EN JONGEREN?

Activiteiten en speelplekken

In een drukke stad als Amsterdam is de behoefte aan plekken voor kinderen en jongeren om te ontspannen groot. Zowel ouders als jongeren en kinderen wensen dat er meer groen en ruimte voor ontspanning komt, en dat Amsterdam niet volgebouwd wordt. Voor kinderen is het belangrijk dat de speelplekken zoals speeltuinen en speelveldjes goed onderhouden en veilig toegankelijk zijn. Oudere jongeren vragen om activiteiten en plekken specifiek voor hun leeftijdscategorie; ze missen een aanbod voor jongeren vanaf een jaar of 14. Deze plekken vragen ze niet alleen om te kunnen chillen, maar ook om bijvoorbeeld huiswerk te kunnen maken.

Meer betaalbare gezinswoningen

Er zijn veel gezinnen in Amsterdam die (te) klein behuist zijn, en die slaapkamers met meerdere gezinsleden moeten delen. Zowel ouders als kinderen en jongeren zouden graag zien dat er meer betaalbare gezinswoningen komen. Het hebben van een eigen plek, een eigen slaapkamer is heel belangrijk. Kinderen en jongeren hebben de behoefte zich terug te kunnen trekken en rustig huiswerk te kunnen maken.

Meer aandacht op school voor de leefwereld van jongeren

Meerdere jongeren vertellen dat ze worstelen met zaken: stress en prestatiedruk, depressieve gevoelens, pesten en discriminatie. Ze geven aan dat het fijn zou zijn als deze thema's meer verbonden worden met de lesstof op school. Voorlichting, informatievoorziening en open gesprekken in de klassen kunnen enerzijds zorgen voor meer

begrip voor elkaar, en anderzijds voor beter weten wat je kunt doen als je ergens mee zit.

Openbaar vervoer goedkoper maken

De kosten van het openbaar vervoer zorgen ervoor dat veel gezinnen geen gebruik kunnen maken van voorzieningen in de stad, zelfs als deze voorzieningen gratis zijn met de Stadspas. Ouders, jongeren en kinderen pleiten ervoor om het OV goedkoper dan wel gratis te maken voor kinderen en jongeren. Jongeren zouden graag zien dat middelbare scholieren net als studenten een OV-studentenkaart krijgen, omdat ook zij vaak moeten reizen naar hun school.

Maak het gebruik van de Stadspas makkelijker

Het aanvragen van de Stadspas is voor veel mensen ingewikkeld. Ouders zouden graag zien dat het aanvragen ervan wordt vergemakkelijkt. Daarmee samenhangend is het in de praktijk erg vervelend dat de Stadspas uitgaat van het inkomen van het jaar ervoor, zodat veel gezinnen die in een plotselinge inkomensdaling zitten, een jaar moeten wachten voordat ze gebruik kunnen maken van de Stadspas. Verschillende kinderen zouden het een goed idee vinden als de Stadspas er voor alle kinderen zou zijn, en niet afhankelijk van het inkomen van je ouders.

Breid de Stadspas uit

De Stadspas vergoedt geen zaken zoals bijles, typecursussen, technieklessen et cetera. Voor gezinnen in armoede zijn dit juist belangrijke zaken waarmee ze eventuele leerachterstanden kunnen wegwerken. Ouders en jongeren zouden daarom graag zien dat de Stadspas uitgebreid wordt met een educatief aanbod.

Geef meer voorlichting over kwetsbare doelgroepen

Kwetsbare doelgroepen zoals gezinnen in armoede en LHBTIQ+ vertellen dat er nog altijd veel schaamte heerst voor hun situatie, en de angst om gepest te worden. Kinderen en jongeren denken dat het kan helpen als thema's zoals armoede en geaardheid open en eerlijk te bespreken op school, en dat voorlichting en open gesprekken ervoor kunnen zorgen dat zij beter geaccepteerd worden. De installatie van een GSA op iedere school kan ook helpen bij de acceptatie van de groep LHBTIQ+.

Maak de zorg en het onderwijs voor ongedocumenteerde kinderen en jongeren beter toegankelijk

De toegang tot zorg en onderwijs is niet goed geregeld voor kinderen en jongeren zonder verblijfsvergunning. Ook deze groep wil graag gebruik maken van zorg wanneer dat nodig is en hoger onderwijs kunnen afmaken.

8. WAT ZEGGEN DE PROFESSIONALS?

Gedurende dit onderzoek zijn niet alleen kinderen en ouders gesproken, maar ook totaal 16 ketenpartners, organisaties die met en voor kinderen werken⁶.

Zowel grotere organisaties als kleinere spelers. Wel (vrijwel) steeds de mensen van de werkvloer, die dagelijks met kinderen bezig zijn en met hen praten. Ook hier is weer geput uit het eigen netwerk van de kindombudsman.

We hebben niet de illusie dat deze gesprekken uitputtend zijn geweest, we hebben zeker professionals en ervaringen gemist. Maar we signaleerden nu al een aantal treffende overeenkomsten met de bevindingen van de kinderen, die we u niet willen onthouden.

8.1 ALGEMEEN

Opvallend is dat alle ketenpartners benadrukken dat het belangrijk is om ouders te betrekken. Ouders willen dit wel, maar ouders met een niet-Nederlandse culturele achtergrond zijn soms minder bekend met het leven van hun kinderen buitenshuis.

Een ander opvallend punt is dat er in veel gesprekken opgemerkt wordt dat er beter moet worden aangesloten bij de belevingswereld van kinderen en jongeren. Zowel bij informatieverstrekking als bij ondersteuning. Dit betreft eigenlijk alle drie de P's. Zo geeft een professional het voorbeeld dat een kind dat thuis geslagen wordt zich niet herkent in een poster over huiselijk geweld op school, een ander benadrukt dat het bij LHBTIQ+-kinderen om meer gaat dan homo of lesbienne zijn. Oplossingen die veel worden genoemd zijn rolmodellen en/of maatjes. Dit benadrukt ook weer het

belang van participatie, dat kinderen en jongeren een belangrijke rol spelen bij (de opzet van) informatievoorziening en ondersteuning. Kinderen moeten zich kunnen herkennen in informatievoorziening.

8.2 PROTECTIE

Risico's voor kinderen in Amsterdam zijn eenzaamheid, pesten, buitengesloten worden, uitsluiting, niet gezien en niet begrepen worden. Grootste gevaren komen van thuis, fysiek, maar vooral ook pedagogische onmachtige of onhandige ouders en ouders die door eigen zorgen onvoldoende betrokken (kunnen) zijn. Kinderen raken emotioneel beschadigd door spanning thuis. Die gevaren zijn nog veel hoger bij kwetsbare groepen.

Bij Veilig Thuis kwamen het eerste half jaar van 2019 4.851 meldingen binnen uit Amsterdam. Dit is een toename van 32% ten opzichte van het jaar ervoor. Bijna de helft (49%) van de meldingen over huishoudens met kinderen (4.206) betreft een vermoeden kindermishandeling. Twee procent van de 13-16 jarigen geeft in een enquête van de GGD aan thuis lichamelijk mishandeld te zijn, 3% ondervond emotionele mishandeling. Jongens ervaren vaker lichamelijke mishandeling, meisjes vaker emotionele mishandeling. Mishandeling en verwaarlozing komen vaker voor wanneer de jongere niet bij beide ouders woont. (Bron: OIS, 2020)

Benadrukt wordt dat het belangrijk is om kinderen en ouders goed te begeleiden, in het informele netwerk (denk aan kerken en moskeeën) of door professionals uit de zorg, OKT's, Streetcornerwork etc. Opgemerkt wordt dat in moskeeën een nieuwe generatie 20/30ers steeds belangrijker wordt. Zij zijn opgegroeid in Nederland en kunnen helpen een cultuuromslag en meer begrip bij ouders voor de Amsterdamse samenleving te bewerkstelligen.

Wat kenmerkend is voor kinderen is dat ze een (te) groot verantwoordelijkheidsgevoel hebben voor hun ouders.

Bij de (professionele) begeleiding van deze gezinnen is veel wisselingen van hulpverleners een risico. Het zou beter zijn als gezinnen langer door dezelfde hulpverlener begeleid zouden worden. Dat zou indiceren ook makkelijker maken, de hulpverlener kent het gezin en hoeft niet steeds opnieuw te beginnen. En er hoeven niet steeds opnieuw gesprekken over spics en budgetten gevoerd te worden.

⁶ De kindombudsman heeft gesproken met medewerkers van Choice for Youth; Cliëntenbelang Amsterdam; Cordaan; Diversion; DOCK; gemeente Amsterdam, afdeling armoedebestrijding; GGD, afdeling jeugd- en gezondheidszorg en afdeling Vangnet; Jeugdcultuurfonds; Jeugdfonds Sport; Kinderraad-ondersteuner; NNID, Nederlandse organisatie voor seksediversiteit; Philadelphia; Nidos; Streetcornerwork; Veilig Thuis en met gezinscoaches en (sociaal psychiatrisch) verpleegkundigen. Alle professionals spraken met de kindombudsman op persoonlijke titel en niet als vertegenwoordiger van hun organisatie.

Zien jullie dat vaak? Dat het kind dit en dit nodig zou hebben, maar we doen het maar niet omdat het.....

(ketenpartner onderbreekt) te duur gevonden wordt. Of dat de indicatie er niet toereikend voor is. Het is echt verschrikkelijk. Of dat we ons budget overschrijden. Dat we eigenlijk de moeder en het kind naar een speciale vorm van trauma of een diagnose of behandeling bij een andere organisatie willen verwijzen. Het gaat allemaal over geld.

En dat lukt je dan niet om dat te regelen

Ketenpartner: niet altijd.

Als concreet gevaar wordt genoemd dat kwetsbare ouders met (vaak) kwetsbare kinderen die kinderen veel op straat laten. Waar vervolgens misbruik van hen wordt gemaakt door andere kinderen. Dat kan min of meer onschuldig zijn, maar deze kinderen worden ook ingezet voor ongewenste koeriersdiensten. Buurtregisseur/streetcornerwork kunnen daar wat mee. Daarvoor is buurtgerichte samenwerking tussen alle organisaties nodig. Deze professionals benoemen ook uitdrukkelijk het belang van rolmodellen en maatjes om kinderen te wapenen tegen dit soort verleidingen. En, zoals hierboven ook al benoemd, is informatie-

voorziening nodig die past bij de belevingswereld voor jongeren en waarin ze zich herkennen. Hetzelfde geldt vanzelfsprekend voor ouders: ouders moeten zich herkennen en begrepen en gezien voelen door de hulpverlening.

8.3 PARTICIPATIE

Gesproken is over participatie als het luisteren naar kinderen en jongeren, hen informeren, betrekken en iets doen met hun inbreng, op zowel het niveau van de gemeente en haar beleid, als op school, in de (jeugd) zorg en thuis.

Kinderen worden nu wel gezien, maar ze moeten vaker centraler staan. We praten vaak over kinderen maar we onderschatten hoe we met kinderen kunnen praten.

a. School

Wat betreft de scholen worden er in de gesprekken grote verschillen tussen scholen benoemd als het gaat om participatie en invloed van leerlingen. Dat is jammer, want school is een veilige omgeving om participatie te oefenen. De verschillen tussen ouders over in hoeverre ze hun kinderen laten participeren zijn groot en mede cultureel bepaald. Hoe kan je alle kinderen laten wennen aan een participatieve rol in onze samenleving? Kinderen zullen dat ergens moeten leren en school is een vanzelfsprekende leeromgeving.

b. (Jeugd)zorg

De wil bestaat om naar kinderen te luisteren en om uitkomsten serieus te nemen. Maar de eigen organisatie van deze ketenpartners kent meestal nog geen jongerenraden, jongere-ervaringsdeskundigen et cetera. Daar is wel behoefte aan.

Kinderen worden door ketenpartners wel gehoord, maar hun bescherming gaat voor. Er zijn grote verschillen in belastbaarheid tussen kinderen, ook afhankelijk van leeftijd. Dus als het om iets moeilijks gaat wordt hun mening vaak niet gevraagd. Terwijl dat best zou kunnen, maar dan op een manier die aansluit bij hun niveau, bijvoorbeeld met tekeningen. Ook hier wordt benadrukt dat het belangrijk is om aan te sluiten bij de belevingswereld van de kinderen en jongeren, bijvoorbeeld door de inzet van kind-ervaringsdeskundigen, die waarschijnlijk makkelijker aansluiting vinden.

c. Gemeente

Informatievoorziening voor kinderen gaat meestal via deze ketenpartners en via scholen. Kinderen kunnen moeilijk zelf informatie ophalen.

Gebiedsgerichte benadering werkt het best, dichtbij huis is veilig. Concreet maken, voor kinderen is snel en duidelijk resultaat van belang. Dat resultaat kan (ook) goed in het fysieke domein behaald worden.

Kinderen en jongeren spraken in de interviews uit behoefte te hebben aan jongerenraden, een kinderburgemeester, et cetera. In de gesprekken met ketenpartners wordt het beeld geschetst dat kindparticipatie per wijk/stadsdeel verschilt, niet elk stadsdeel is hier even actief in.

d. Thuis

Ketenpartners benoemen ten eerste dat het belangrijk is om ouders te betrekken en daarbij bijvoorbeeld goed aan te sluiten bij culturele gewoontes en verschillen. Ouders verschillen ook in de mate waarin ze hun kinderen leren om hun mening te geven, mee te denken, mee te praten en mee te beslissen. Dat maakt het extra belangrijk om kinderen en jongeren (en hun ouders) te leren hoe en waar ze hun mening kunnen geven. Hier ligt dus een rol voor gemeente, school en ketenpartners. Sommige ketenpartners benoemen dat de aandacht voor kinderparticipatie groeit, net als de aandacht voor burgerparticipatie in het algemeen.

Een meer algemene opmerking is dat er aandacht moet zijn voor duurzaamheid van kinder- en jongerenparticipatie. Dus dat het op school, of in de wijk, niet afhankelijk is van een aantal actieve jongeren of professionals en dat de aandacht voor kinder- en jongerenparticipatie niet verdwijnt als zij weggaan of stoppen.

8.4 PROVISIE

Ook aan de ketenpartners is gevraagd of alle Amsterdamse kinderen goed en veilig kunnen opgroeien en of ze toegang hebben tot alle zaken die ze nodig hebben om zich ten volle te kunnen ontwikkelen. Op alle belangrijke domeinen: onderwijs, (jeugd)zorg, sport en vrije tijd, werk en wonen.

Zoals hiervoor beschreven benadrukken de ketenpartners het belang van goede en passende informatievoorziening. Want alleen als de informatie de doelgroep bereikt, zullen zij er gebruik van kunnen maken. Dit geldt eigenlijk op alle domeinen, een gesprekspartner geeft het voorbeeld van het belang van informatie bij kiezen van een passende vervolgoop-

leiding, iemand noemt de jeugdfondsen en de stadspas en meerdere ketenpartners noemen informatie over festivals, uitgaan en voorzieningen voor jongeren met een beperking. Ook informatievoorzieningen en kennisdelen tussen zorgprofessionals onderling wordt genoemd als belangrijke voorwaarde voor het ontvangen van de juiste ondersteuning voor een gezin.

Wat betreft zorg wordt het verwijssysteem met OKT's en OKA's op scholen (naast huisartsen) als effectief gezien. Maar daarna beginnen problemen. In veel gesprekken ging het over de toegankelijkheid van zorg en de bedreigingen daarvan. Dat zit in wachttijden, wisseling van hulpverleners, samenwerking tussen verschillende takken van zorg.

Dat niet na een tijdje de stekker er weer uit wordt getrokken als het even goed gaat. En dat het daarna niet meer goed gaat. En dan trekt school weer bij ons aan de bel. Meer continuïteit voor die groep van gezinnen die weinig zelfredzaam zijn, waarvan te voorzien is dat ze langdurig hulp nodig zullen hebben.

Wachttijsten worden overal als probleem gezien. Vooral de wachttijd tussen verschillende organisaties na OKT en in de hogere segmenten. En de wachttijsten bij verwijzers, waardoor werkelijke hulp niet op gang komt. Of bij doorstromen de discontinuïteit van hulpverlening. Ketenpartners noemen ook te weinig onderling vertrouwen tussen professionals, iedereen doet opnieuw een eigen onderzoek. Ook dit sluit aan op wat wij daarover van de kinderen hoorden.

Ik onderschrijf helemaal het verhaal van het opschalen en afschalen en daardoor telkens wisselen van hulpverleners en de gaten die daardoor in de continuïteit ontstaan. Want als het opgeschaald en afgeschaald wordt komt het opnieuw op een wachtlijst. Ik hoef het niet verder uit te leggen denk ik. Soms wordt iets binnen een jaar tijd opgeschaald en afgeschaald, verhuizen ze naar een andere wijk en moet Samen Doen het overdragen naar een andere wijk. En dan heb je in een jaar tijd vier hulpverleners.

In het opgroeien van de jeugd en de weg naar volwassenheid worden ook een aantal belemmeringen gezien. Er zou meer aandacht moeten zijn voor de overgang tussen levensfasen. Wat als regulier onderwijs niet langer volstaat? Wat is het meest geschikte voortgezet onderwijs? Hoe kies je een vervolgopleiding? Stage? Financieel zelfstandig worden en een eigen woning zoeken, hoe doe je dat? Verschillende ketenpartners stellen dat er meer begeleiding nodig is op de overgangsmomenten, vanzelfsprekend weer passend bij de belevingswereld van de jeugdige en de ouders.

Kinderen worden in het reguliere onderwijs snel als (te) druk ervaren. Dat staat mondige kinderen in de weg. Docenten kijken veel naar het cognitieve en weinig naar het sociaal-emotionele. Ontwikkelingsdoelen van een kind zijn beschreven en daar houden leerkrachten zich strak aan. Ketenpartners zien weinig ruimte voor kinderen om zichzelf te zijn.

Op scholen valt nog wel nog wel wat te behalen wat betreft het stukje bewustwording. Dan gaat het heel simpel om pedagogiek en niet over de didaktiek. Eigenlijk mis ik dat in heel veel instellingen, gewoon kindinzicht. Waarom heeft een kind dit gedrag?

Vrijtijdsbesteding is lastig, vooral voor kinderen met een beperking. Er zijn onvoldoende mogelijkheden en de mogelijkheden die er wel zijn, kennen deze kinderen vaak niet. Er zijn wel potjes om dingen te organiseren, maar daar kom je alleen bij via hulpverlening. Daar zijn die hulpverleners overigens veel tijd aan kwijt.

Een broer van een cliënt/jongen is dansavonden begonnen. Hartstikke leuk, maar ja, een dansavond in de maand is te weinig. Zij willen ook meerdere avonden per week leuke dingen doen.

Ketenpartners signaleren dat gezinnen vaak volstrekt ontoereikend wonen. Er is geen (eigen) ruimte en ze komen steeds meer (illegale) inwoning tegen. Kinderen hebben daardoor geen goede en veilige thuisbasis.

8.5 SPECIFIEKE UITKOMSTEN KWETSBARE DOELGROEPEN

a. LHBTIQ+

Ketenpartners omarmen het idee van een GSA, voor en door leerlingen, maar als de initiatiefnemende leerlingen weggaan is het dus ook weg. Dus taak voor school om duurzaamheid aan te brengen.

Pesten en straatintimidatie moet worden aangepakt. Dat veroorzaakt bij deze kinderen mentale problemen.

Ouders staan soms niet open voor genderproblematiek. Ketenpartners wijzen er op dat scholen ouders kunnen meenemen daarin. Overigens wordt er ook op gewezen dat niet alle hulpverleners problemen rond gender kunnen onderkennen:

Als kinderen bij het OKT komen, omdat er problemen zijn met ouders of met school, dan vinden hulpverleners het heel erg lastig als er problemen zijn met gender of seksualiteit, want ze kunnen het niet herkennen. Aan de ene kant is het een moeilijke discussie of de mentale diagnose nodig is, eigenlijk niet. Maar als je niet kan signaleren dat deze problemen er zijn is het heel erg lastig om te kijken waar het vandaan komt: mentale problemen of discriminatie? Dat zijn twee verschillende dingen waar verschillende hulp voor nodig is.

Je zou leraren en hulpverleners veel beter kunnen trainen, er zijn heel veel e-learnings waardoor ze ermee om kunnen gaan. Dat zou de gemeente kunnen financieren. En dan kunnen de hulpverleners en leraren ouders weer meenemen in hun leerproces.

Vier van de tien jeugdhulpverleners weten niet hoe je signaleert dat een jongere met lesbische, homo- of biseksuele gevoelens worstelt. Ten opzichte van transgendergevoelens komt dat nog vaker voor (64%) en 71% van deze professionals die vermoeden dat een jongere transgender is, maken dit niet bespreekbaar. (Bron: OIS, 2020)

b. Kinderen in armoede

Negatieve gevolgen van opgroeien in armoede manifesteren zich al bij jonge kinderen. Armoede lijkt overerfbaar. Daarom moet juist ingezet worden op voorzieningen voor en bescherming van jonge kinderen. Het wordt breed betreurd dat voor de voorschool betaald moet worden.

Want iedereen kan arm worden, maar voor de mensen die beetje sociaal handig zijn, dan zijn er best heel veel voorzieningen te krijgen. Maar juist de groep die arm is vanwege onderliggende problematiek vindt zijn weg veel lastiger.

c. Gevluchte en/of ongedocumenteerde kinderen

Gevluchte en/of ongedocumenteerde kinderen hebben vaak een zeer beperkt netwerk. Dat beïnvloedt hun (school)resultaten en sociale contacten en maakt hen in algemene zin onzeker.

Ik werk zelf ook op school waar nieuwkomers kinderen instromen. Kinderen waarvan de toekomst onzeker is, dat geeft enorme spanningen. Ouders die heel veel werken. Onverzekerd is dramatisch. Je krijgt die kinderen heel moeilijk ondergebracht als er zorg nodig is. En dan medische rekeningen die enorm zijn. Veel gebroken gezinnen, vader met kind hier en moeder met broer in Soedan. Heel dramatisch.

8.6 WAT WILLEN DE PROFESSIONALS?

Ketenpartners doen veel verschillende suggesties om de betrokkenheid van ouders bij (de activiteiten van) hun kinderen te verbeteren. Inloopochtenden op school, verantwoordelijkheid geven voor speelplekken. Hoe dichterbij huis, hoe effectiever. Daarom moeten stadsdelen, wijkorganisaties en buurthuizen, maar ook kerken en moskeeën betrokken worden.

Ook wordt in het kader van ouderbetrokkenheid opgemerkt dat volwassen-GGZ en jeugdhulp beter met elkaar samen moeten werken. Maar dan moet GGZ ook weten waar welke jeugdhulp te vinden is. Daar ontbreekt het nog teveel aan.

Ketenpartners begrijpen dat het huisvestingsprobleem van veel gezinnen niet makkelijk oplosbaar is. Maar kinderen kunnen wel tegemoetgekomen worden door veel meer veilige plekken voor hen te creëren. Voor (hulp bij) huiswerk, bijkomen, praten met anderen, maatjes, kindervaringsdeskundigen. Gemeente kan dat stimuleren, financieren en online informatie geven over waar wat te vinden is.

Er is veel gesproken over de inzet van rolmodellen en over maatjesprojecten. Ook is behoefte aan kind-ervaringsdeskundigen. Die kunnen andere kinderen helpen en vinden makkelijker aansluiting dan een volwassen hulpverlener. Peer-educators kunnen – mits goed opgeleid in doorvragen – belangrijke dingen bij kinderen naar boven halen en bespreekbaar maken. Opvallend is dat deze wens van ketenpartners aansluit bij de behoefte die jongeren uitspreken in vertrouwenspersonen die aansluiten bij hun leefwereld, jongerenburgemeester etc.

De wens wordt uitgesproken om voorschool in stadspas op te nemen en te zorgen voor een ziektekostenverzekering voor ongedocumenteerde kinderen.

Ketenpartners willen meer aandacht voor de overgangen in het leven van kinderen, maar ook meer voorzieningen op weg naar zelfstandigheid. Programma's om bijvoorbeeld schulden te voorkomen, bijzondere woonvormen voor jongeren (bijvoorbeeld samen met ouderen), verplichting voor scholen om te zorgen voor juiste opleidingskeuze en voldoende stageplekken.

Daarbij is ook meer toegankelijke en onafhankelijke informatie voor kinderen en hun ouders nodig, zeker als zij geacht worden zelfredzaam te zijn. Kinderen moeten zich kunnen herkennen in de (taal van de) informatieverstrekking.

Er wordt erkend dat scholen/leraren overbelast zijn. Vooral op gebied van participatie kan daarom een taak bij de gemeente worden gelegd. Projecten over burgerschap en Amsterdammerschap op school kunnen het onderwijs ontlasten.

Tot slot zou landelijk format voor perspectiefplan/gezinsplan moeten komen. Dat plan kan dan meegaan met het gezin en/of de /jongere, ook als de hulp wordt opgeschaald of afgeschaald of als het gezin verhuist of de jongere van opvanglocatie wisselt.

9. CONCLUSIES EN ADVIEZEN

Hiervoor is beschreven hoe kinderen ervaren dat wordt omgegaan met hun kinderrechten en wat professionele ketenpartners denken dat er beter of anders kan. Maar wat valt ons zelf op in die gesprekken? En wat valt op als we deze resultaten bezien in het licht van het IVRK en de criteria die ten behoeve van deze Amsterdamse kinderrechtscaan zijn ontwikkeld door Defence for Children? En wat betekent dat voor de gemeente Amsterdam?

9.1 PROTECTIE

Kinderen hebben recht op leven, optimale ontwikkeling en bescherming. Dit noemen we protectierechten. In het IVRK staat dat ouders primair verantwoordelijk zijn voor de opvoeding van hun kinderen. Dat betekent ook dat zij hen moeten beschermen tegen de gevaren en risico's van de buitenwereld. Deze verplichting delen zij met de gemeente, die verantwoordelijk is voor het creëren van een veilige leefomgeving zonder discriminatie.

Rol van ouders

Uit de kinderrechtscaan komt naar voren dat kinderen zich relatief veilig voelen in Amsterdam. Ouders spelen hierbij een grote rol. Veel kinderen zeggen dat ze hun gevoel van veiligheid ontleen aan de bescherming die zij krijgen van en door hun ouders. Niet alleen thuis, maar ook in de publieke ruimte. De centrale rol die het IVRK aan ouders geeft bij de zorg, begeleiding en opvoeding van hun kinderen

wordt dus opgepakt door Amsterdamse ouders en wordt door hun kinderen als positief ervaren. We zien wel dat veel gesproken wordt over het meer betrekken van ouders bij de leefwereld van hun kinderen buiten het eigen gezin. Kinderen moeten immers leren om de wijde wereld in te trekken en dat ook durven. Hun ouders kunnen daarvoor het goede voorbeeld geven. Sommige ouders hebben wel hulp nodig bij het invullen van die ouderrol en de gemeente behoort daarbij uit hoofde van het IVRK hulp te bieden. Er zijn veel suggesties gedaan om het begrip van ouders voor de wereld waarin hun kinderen leven te vergroten, variërend van gezamenlijke ouder/kind-lessen op de (voor-)school tot het verplicht actief laten participeren van ouders op sportverenigingen en het inschakelen van moskeeën en kerkbesturen.

Veilige leefomgeving

Uit de gesprekken blijkt ook wat de gevaren zijn van het leven in een grote stad. Kinderen hebben het over zwervers in speeltuintjes, messen op school en dronken mannen op hun fietstocht naar huis. De veilige omgeving van kinderen wordt dus niet altijd gewaarborgd. Straatcoaches helpen wel en politie niet zo. De meeste kinderen waken zich tegen deze gevaren door samen te fietsen of een avondklok te hanteren. Of ze besteden er simpelweg geen aandacht aan. Zo blijven de problemen echter bestaan.

Opvallend is dat wanneer gesproken wordt over het thema protectie, slechts weinig kinderen social media en sexting noemen. Kinderen lijken zich er niet van bewust te zijn dat ze ook hiertegen beschermd moeten worden, terwijl het IVRK dat wel eist. Te denken valt aan weerbaarheidstrainingen, maar ook het aanspreken van de afzenders van nare berichten. Als het gaat om een groepsapp die bijvoorbeeld door een klas gebruikt wordt, kan een leerkracht helpen om spelregels voor de appgroep op te stellen.

Discriminatie

Veiligheid betekent ook dat kinderen beschermd moeten worden tegen discriminatie. Kinderen ervaren gelukkig geen discriminatie door officiële instanties. Maar helaas soms wel door individuele personen, zoals een leraar. Kinderen geven daar geen gevolg aan, ze nemen het zoals het is. Hun recht op gelijke behandeling wordt daarmee niet voldoende beschermd. Het Meldpunt Discriminatie wordt door kinderen niet genoemd. Kinderen discrimineren ook elkaar. Dat wordt vaak bestempeld als pesten. Het is zeer wisselend in hoeverre kinderen zich beschermd voelen tegen pesten.

9.2 PARTICIPATIE

Uit de gesprekken blijkt dat kinderen hun wensen goed onder woorden kunnen brengen. Er wordt echter niet heel veel naar gevraagd. Het IVRK vereist dat de mening van kinderen serieus wordt meegenomen in de overwegingen die tot besluitvorming leiden. Daarvoor moeten kinderen dan wel begrijpelijke informatie krijgen, aangemoedigd worden om hun mening te uiten en teruggekoppeld krijgen wat er met hun mening is gedaan.

Inspraakmogelijkheden

Kinderen moeten kunnen meepraten, bijvoorbeeld over verschillende mogelijke oplossingen voor de onveilige gevoelens die zij ervaren. Dat kan individueel, maar ook collectief. Kinderen die jongerenrechtbanken kennen zijn daar enthousiast over, het lost de problemen waardoor zij zich onveilig voelen op. Op deze manier worden kinderen betrokken bij vraagstukken die hun aangaan, zijn zij mede verantwoordelijk om niet aanvaardbaar gedrag af te straffen en leren ondertussen over wat goed is en wat fout. Het mes snijdt dus aan twee kanten: protectierecht en participatierecht.

Kinderen hebben geen idee in hoeverre de overheid (gemeente, stadsdelen) en jeugdhulpverleners hun belang voorop stellen. Ze weten wel dat er veel over hen gepraat wordt en dat er veel volwassenen betrokken zijn, voordat er een beslissing over hen wordt genomen of duidelijk wordt welke hulp ze nodig hebben. Maar kinderen weten meestal niet goed hoe ze hun belang onder de aandacht van al die officiële organisaties kunnen brengen. Bovendien wordt hen er niet naar gevraagd.

De inspraakmogelijkheden van kinderen kunnen verder worden uitgebreid. Kinderen noemen wel de kinderburgermeester of de kinderraad, maar jongeren weten de weg naar de gemeente vaak niet te vinden. Daarom willen ze graag ook een jongerenburgemeester, die voor hun belangen op kan komen.

Toegankelijke informatie

Het recht op participatie wordt voor kinderen echter beperkt door een gebrek aan informatie, in de breedste zin van het woord. Over waar ze hulp kunnen krijgen, waar ze naar toe kunnen met hun ideeën, waar ze kunnen spelen, welke inloopvoorzieningen er zijn et cetera. Die informatie is nodig om de voorzieningen die er wel zijn en de verschillende participatiemogelijkheden ook te kunnen benutten. Een speciale website voor kinderen en jongeren in Amsterdam is regelmatig genoemd. Die zou meer informatie moeten bevatten dan enkel over de voorzieningen. Er kan ook informatie worden opgenomen over participatiemogelijkheden op allerlei niveaus.

Terugkoppeling

Het is mooi te zien dat kinderen wel het gevoel hebben dat er rekening wordt gehouden met hun belangen, waarbij aangetekend moet worden dat ze vaak het idee hebben dat ze wel eerst zelf op die belangen

moeten wijzen. Dat gaat meestal goed in hun directe kring, met name in hun eigen gezin. Over de vraag of school voldoende rekening houdt met hun belangen zijn vooral jongeren meer wisselend. Ze ervaren bovendien dat hun inbreng lang niet altijd serieus wordt genomen en dat steekt. Ze hebben vaak het gevoel dat er niets met hun opmerkingen wordt gedaan. Kinderen geven ook soms aan dat school ze onvoldoende helpt. En dan weten ze niet hoe ze het op kunnen lossen.

9.3 PROVISIE

Kinderen hebben ons verteld met welke voorzieningen ze blij zijn, en welke ontbreken. Volgens het IVRK moet de overheid en daarmee de gemeente zorgen voor het creëren van een toereikende levensstandaard voor alle kinderen. Het recht van kinderen op leven en ontwikkeling is gericht op een zo groot mogelijke mate van gezondheid, voeding, onderwijs, sport, recreatie en spel. Voorzieningen op deze gebieden moeten voor elk kind toegankelijk zijn.

Vrije tijd

Veel jongeren vinden hun leven te vol en ervaren ook grote druk door de prestaties die school van hen verwacht en de noodzaak om zelf geld te verdienen door bijbaantjes, omdat ze anders niet met hun peergroup mee kunnen doen. Kinderen hebben echter het recht op vrije tijd en dit is ook in hun belang. Dit is dus een onderwerp om verder over te praten met een jongerenburgemeester of jongerenraad en/of met geschoolde jonge ervaringsdeskundigen.

Onderwijs

Wat verder opvalt is dat veel kinderen zeggen behoefte te hebben aan extra ondersteuning bij hun schoolwerk en aan een rustige plek om

schoolwerk te kunnen maken. Uit de gesprekken blijkt dat het mede nodig is omdat Amsterdam huisvestingsproblemen kent die niet makkelijk oplosbaar zijn. Veel kinderen wonen te klein en hebben geen eigen veilige ruimte. De Kinderraad van Amsterdam heeft juist over dit onderwerp op 23 april jl. een advies aan het College uitgebracht, waarin zij adviseren *“om op korte termijn extra studiewerkplekken, verspreid in Amsterdam, te realiseren. Kinderen kunnen op de dagen dat zij niet naar school gaan hier terecht voor huiswerkondersteuning en emotionele ondersteuning. De werkplek kan bijvoorbeeld een sportzaal of een bibliotheek zijn. Randvoorwaarden zijn een computer en buddy's met de nodige ervaring. De buddy's helpen de kinderen met huiswerk, inhalen van de schoolachterstand en bieden een luisterend oor”*. Dit advies sluit overigens ook aan op de veel gehoorde wens om juist jongeren in te schakelen om jongeren die klem zitten, verder te helpen. Door een buddysysteem of door jongeren-ervaringsdeskundigen op te leiden.

Toegankelijkheid

Waar het gaat om het recht op leven en ontwikkeling lopen veel kinderen aan tegen het feit dat sommige voorzieningen worden geboden op basis van de stadspas en andere via particuliere organisaties als het Jongeren Cultuurfonds, het Jeugd Sportfonds et cetera. De financiële criteria voor de stadspas zijn zeer strikt en laten geen enkele ruimte voor gezinnen met een wisselend inkomen. Particuliere organisaties kunnen meer maatwerk leveren. Maar het resultaat is wel dat kinderen uit gezinnen die (net) niet voor de stadspas in aanmerking komen, voorzieningen missen. Dat is volgens het IVRK een ontoelaatbaar onderscheid.

Er wordt ook veel geklaagd over de kosten van het openbaar vervoer (OV), dat voor veel gezinnen te duur is. Waardoor voorzieningen waar wel behoefte aan is, toch niet gebruikt worden. Opvallend is dat genoemd wordt dat deze OV-kosten een belangrijke overweging zijn bij de schoolkeuze. Dat zou niet zo moeten zijn. Ook over het OV heeft de Kinderraad onlangs geadviseerd aan het College en wel om gratis openbaar vervoer mogelijk te maken voor alle Amsterdamse kinderen en ouders met een stadspas.

In gezinnen waar minder geld is, kunnen kinderen sowieso niet alle voorzieningen die er zijn benutten. Denk aan de voorschool, waarvoor betaald moet worden. Maar ook bijles, extra taallessen etcetera. Dit zijn zaken die niet van de grond komen als ouders er niet de financiële middelen voor hebben. Hierdoor worden de verschillen tussen gezinnen in armoede en 'gewone' gezinnen steeds groter. De gezinnen in armoede moeten meer geholpen worden om uit hun achterstandssituatie te komen en juist bijles en extra taallessen zijn voor veel van hen van groot belang.

Jeugd- en gezondheidszorg

Opvallend is dat zowel kinderen als ketenpartners praten over de stapeling van professionals die met een gezin/kind praten voordat daadwerkelijk hulp van de grond komt, over de wachttijden die daarvan het gevolg zijn en over het onbegrip dat iedere betrokken organisatie weer zijn eigen nieuwe plan moet maken voor er hulp van de grond kan komen. Het wordt tijd dat professionele organisaties meer op elkaars professionaliteit gaan vertrouwen en niet steeds bij iedere verandering met een nieuw eigen plan komen.

Kinderen hebben over het algemeen het idee dat hun toegang tot gezondheidszorg goed geregeld is. Dat is alleen anders voor 'ongedocumenteerde' kinderen, kinderen waarvan de ouders geen verblijfsstatus hebben en zij dus ook niet. Het recht op onderwijs is voor deze kinderen geregeld, maar zij lopen regelmatig tegen problemen aan bij bijvoorbeeld het vinden van een stageplaats en bij het voortzetten van onderwijs na hun 18e verjaardag. Ongedocumenteerde kinderen willen ook graag 'gewoon' naar de dokter kunnen, maar doordat er geen ziektekostenverzekering is kunnen ze dat vaak niet betalen. Hun recht op gezondheidszorg is daarmee niet gewaarborgd.

9.4 TEN SLOTTE

Hoewel Amsterdamse kinderen weinig 'klagen' over de borging van hun rechten zijn we er dus nog niet. Het blijft van belang om bij ieder nieuw plan en elke beleidsontwikkeling uitdrukkelijk rekening te houden met kinderrechten. En steeds aan te geven welke belangen van kinderen in het geding zijn en hoe die worden afgewogen tegen andere belangen.

10. AANBEVELINGEN VAN DE KINDEROMBUDSMAN VAN AMSTERDAM

Het IVRK geeft ons als stad de opdracht om de rechten van het kind hoog in het vaandel te hebben. Die rechten zijn heel concreet, allemaal even belangrijk en als geheel noodzakelijk voor de ontwikkeling van kinderen. Kinderrechten en de waarborging daarvan moeten daarom deel uitmaken van het DNA van de gemeente Amsterdam. Alle burgers, beleidsmakers en uitvoerders moeten zich realiseren dat we de stad maken voor onze toekomst, voor onze kinderen. En dat kinderrechten ons kunnen leren hoe we dat het beste kunnen doen.

Als ik één ding geleerd heb uit alle gesprekken die ik voor deze scan heb gevoerd, dan is dat dat het met kinderen en hun rechten in Amsterdam best vaak goed gaat. Veel kinderen voelen zich beschermd (protectie), gehoord (participatie) en in staat gesteld om alles uit het leven te halen dat er in zit (provisie). Maar te vaak schuurt het aan de randjes, de citaten in deze scan maken dat helder. Uit het onderzoek blijkt dat kinderen goed onder woorden kunnen brengen wat zij nodig hebben. Van verkeersregels tot een jongerenburgemeester, van de gemeentewebsite tot klassikale voorlichting over gender en drill rap. Bij de ontwikkeling van beleid of van nieuwe projecten is de mening van kinderen van grote toegevoegde waarde. Denk daarom aan kinderen als het gaat om straatverlichting, het onderhoud van speelplekken en het tolereren dat daklozen die als slaapplek gebruiken, de inzet van straatcoaches (niet alleen om winkels te beschermen, maar ook om

zichtbaar en aanspreekbaar voor kinderen te zijn) en het inrichten van burgerschapsonderwijs. Hoe gaan organisaties met kinderrechten om? Wordt het IVRK gebruikt als kompas bij besluitvorming, door bestuurders, beleidsmakers en door ketenpartners, de organisaties die het Amsterdamse jeugdbeleid moeten uitvoeren?

Het wordt naar mijn mening tijd om gestructureerd voorrang te geven aan kinderen in al het beleid dat door de gemeente wordt ontwikkeld. Ik pleit er daarom voor om aan te sluiten bij het [Child Friendly City netwerk van de VNG](#) of om de (deels al bestaande) [Vreedzame Stad](#) initiatieven uit te breiden tot alle kinderrechten. Daarbij kunnen de criteria die Defence for Children heeft ontwikkeld als toetsingskader worden gebruikt voor alles dat er in de stad wordt bedacht. De uitkomst van deze kinderrechtenscan geeft daartoe alle aanleiding.

De kinderrechtenscan wordt afgesloten in een spannende periode waarin de stad – naar wij hopen – weer langzaam van het slot kan gaan. Maar de coronamaatregelen hebben ook zaken aan het licht gebracht die het behouden waard zijn. Zo hebben scholen veel meer zicht gekregen op de thuissituatie van hun leerlingen en op de vraag of ouders hun kinderen kunnen helpen met schoolwerk, of kinderen thuis voldoende veilig zijn of dat een ‘fluisterjuf’⁷ op school mogelijk kan helpen, of er thuis voldoende computers of laptops zijn om ieder kind gelijke kansen te geven om met schoolwerk mee te doen en zelf digitaal op onderzoek uit te gaan en hebben vele vrijwilligers en buddy’s zich opgeworpen om kinderen te helpen die extra begeleiding nodig hebben. Het is mij bekend dat de gemeente bezig is met een inventarisatie van deze en dergelijke projecten. Ik zou het toejuichen als die inventarisatie de aanzet kan worden tot een groter netwerk van mensen en maatregelen die kinderen verder kunnen helpen. Niet

alleen vanuit school, maar juist ook van professionals en vrijwilligers buiten schoolverband.

Een dergelijk netwerk kan deel uitmaken van een grootschalig informatienetwerk voor en vooral ook door alle kinderen van deze stad. Ik heb talloze ideeën gehoord voor informatiepagina’s met links naar alle niveaus van de stad, naar alle leeftijden en naar alle mensen en organisaties die zich in willen zetten om kinderen betere kansen te bieden. Zo’n netwerk geeft kinderen de mogelijkheid om hun stem te laten horen, mee te groeien en ruimte te bieden aan weer nieuwe kinderen met nieuwe geluiden. Mijn tweede aanbeveling aan de stad is daarom om een breed informatienetwerk voor en door kinderen te starten. Een levend netwerk, waaraan steeds nieuwe kinderen een bijdrage kunnen leveren en dat steeds weer door nieuwe kinderen gebruikt zal worden.

De coronapandemie heeft voorts duidelijk gemaakt dat de huidige eisen voor de stadspas niet op deze manier gehandhaafd kunnen blijven. Waar sterke inkomensverschillen over de jaren in het verleden ook voorkwamen en voor mij reden waren om aan te dringen op meer maatwerk, is onontkoombaar dat zeer velen die vorig jaar nog heel behoorlijk verdienden nu aan de grond zitten. Met alle gevolgen voor hun kinderen. Mijn laatste aanbeveling is daarom om het coronamomentum te gebruiken om het hele stelsel van de stadspas ingrijpend te veranderen. In het belang van kinderen die van deze voorzieningen afhankelijk zijn. Mogelijk moet er, al dan niet naast een gewone stadspas, een speciale stadspas voor alle kinderen komen, een Amsterdammertje-pas.

⁷ Zie quote op pagina 41.

Die toegang geeft tot studiezalen, huiswerkbegeleiding en bijles, schoolreisjes, openbaar vervoer of (swap-)fiets, musea en andere culturele voorzieningen, korting op de bioscoop, maar ook de link kan zijn naar buddy-projecten en (jonge) ervaringsdeskundigen die kinderen verder kunnen helpen. En die toegang kan geven tot voorzieningen voor (zeer) jonge kinderen, speelotheken en natuurlijk de voorschool. Ik realiseer me dat zo'n Amsterdammertje-pas ook gefinancierd moet worden. Dat vraagt nog een flinke dosis out-of-the-box-denken, gemeente-breed. Daar is het nu ook de tijd voor.

Anne Martien van der Does
Kinderombudsman Amsterdam
Mei 2020

A handwritten signature in brown ink, appearing to read 'AM van der Does', with a long horizontal line underneath.

Bijlagen

- [Initiatiefvoorstel Kinderrechtenscan \(bijlage 1\)](#).
- [Kinderrechtenkader van Defence for Children \(bijlage 2\)](#).
- [Factsheet Jeugd 2020 van OIS \(bijlage 3\)](#).
- [Flyer Kinderrechtenscan \(bijlage 4\)](#).
- [Gespreksleidraad Kinderrechten Amsterdam \(bijlage 5\)](#).